

Markku Heiskanen & Risto Honkonen

Poliisi ja muutos

**Asiantuntijoiden arvio sisäisen turvallisuuden
tulevasta kehityksestä**

**POLIISIAMMATTIKORKEAKOULUN TIEDOTTEITA 46
2005**

POLIISIAMMATTIKORKEAKOULU
Espoo 2005

Markku Heiskanen & Risto Honkonen

Poliisi ja muutos

Asiantuntijoiden arvio sisäisen turvallisuuden
tulevasta kehityksestä

ISSN 1455-8289
ISBN 951-815-106-7

Edita Prima Oy, Helsinki 2005

Esipuhe

Poliisin toimintaympäristö on keskeinen Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksen kohde. Tutkimuksella tuetaan poliisin eri tasoilla tehtävää strategista suunnittelua ja johtamista.

Tämä raportti kertoo poliisin toimintaympäristön muutostekijöitä kartoittaneesta hankkeesta, joka toteutettiin talvella ja keväällä 2005. Kyseessä oli poliisin ylijohdon ja Poliisiammattikorkeakoulun yhteinen projekti. Raportin kirjoittajina allekirjoittaneet lausuvat lämpimät kiitokset panoksesta projektin toteutuksessa poliisiylijohtaja Markku Salmiselle, suunnittelupäällikkö Tarja Mankkiselle sekä rikostarkastaja Jorma Laitiselle.

Erityisesti kiitämme 24:ää asiantuntijaa ja turvallisuusalan vaikuttajaa vaatimaan ja aikaa vieneeseen laadulliseen kyselyyn vastaamisesta. Kysely täytti tehtävänsä. Sen avulla saatiin kuva poliisin toimintaympäristön tulevaisuuteen vaikuttavista muutostekijöistä sekä kannanottoja ajankohtaiseen erityisteemaan, poliisin toiminnan laillisuusvalvontaan.

Lukijan on helppo havaita vastaajajoukosta, että tässä raportissa tuotettu kuva tulevaisuuden muutostekijöistä turvallisuusuhkineen on varsin miehinen. Tämä johtuu kahdesta syystä. Ensinnäkin kohdejoukoksi tähän tutkimukseen valittu sisäisen turvallisuuden korkea virkamieskunta koostuu pääosin miehistä. Toiseksi kaksi naispuolista otokseen valittua henkilöä ei ilmeisesti kiireistään johtuen vastannut kyselyyn. Tutkimus on tulevaisuudessa tarkoitus toistaa siten, että kohdejoukoksi valitaan toisen tyyppisiä ryhmiä. Sitä kautta saadaan myös naisnäkökulma esille paremmin kuin käsillä olevassa raportissa.

Espoossa 28.8.2005

Markku Heiskanen

Risto Honkonen

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	5
2	Tutkimusmenetelmä	6
3	Tutkimusongelmat.....	9
4	Asiantuntijat	10
5	Kyselyn tulokset.....	12
5.1	Suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuteen vaikuttavat muutokset	12
5.2	Muutosten vaikutukset ihmisten turvallisuusodotuksiin?	15
5.3	Lisääntyvä ja vähenevä rikollisuus	19
5.4	Tulevaisuuden suurimmat sisäisen turvallisuuden uhkat (myös muut kuin rikokset)	24
5.5	Sisäisen turvallisuuden eri toimijat	26
5.6	Mihin asioihin tarttumalla turvallisuuden eri toimijat voivat parantaa turvallisuutta tulevaisuudessa?	30
5.7	Poliittisten päätöksentekijöiden odotukset poliisia kohtaan	31
5.8	Millaista poliisia kansalaiset tulevaisuudessa haluavat?.....	32
5.9	Poliisin laillisuusvalvonnan kehittäminen.....	33
5.10	Muut turvallisuuden kehitykseen liittyvät asiat	34
6	Poliisin strategiapäivien paneelikeskustelu.....	37
7	Yhteenveto.....	40
	Lähteet	47
	Liitteet.....	50

1 Johdanto

Raportti perustuu poliisin ylijohdon ja Poliisiammattikorkeakoulun yhdessä tekemään kyselyyn Suomen turvallisuusympäristön keskeisistä muutostekijöistä lähimmän kymmenen vuoden aikana. Vastaajiksi valittiin suhteellisen pieni määrä sisäisen turvallisuuden tärkeimpiä vaikuttajia ja asiantuntijoita.

Raportin tarkoituksena on antaa taustatietoa poliisin strategisen suunnittelun ja johtamisen tueksi. Raportin ensimmäinen versio toimi taustamateriaalina poliisin strategiapäivillä 13.–14.4.2005 käydylle paneelikeskustelulle ja sitä seuraavalle päivien muulle strategiatyölle. Päivien pohjalta raportista laadittiin tämä viimeistelty julkinen versio myöhemmän strategiatyön taustamateriaaliksi.

Raportin tehtävänä on myös viedä eteenpäin valtioneuvoston 23.9.2004 tekemää sisäisen turvallisuuden ohjelman periaatepäätöstä (ks. Sisäasiainministeriö 2004). Poliisi on sisäisen turvallisuuden keskeinen toimija. Sisäisen turvallisuuden edistäminen edellyttää poliisilta mainitun ohjelman täytännönpanoa tukevaa jatkotyötä.

Toimintaympäristön ja poliisiin kohdistuneiden odotusten tarkastelun lisäksi kyselyyn sisällytettiin poliisin laillisuusvalvontaa koskeva kysymys. Tässä mielessä käsillä oleva raportti edistää osaltaan poliisin toimien laillisuuden varmistamista ja on näin jatkoa Jaakko Jonkan (2004) poliisin johtamisjärjestelmää ja sisäistä laillisuusvalvontaa koskevalle raportille.

Osaltaan raportin laatimista on tukenut Länsi-Suomen lääninhallituksen ja Turun kauppakorkeakoulun hanke ”Poliisin toimintaympäristö muutoksessa” (POLTU). Hankkeessa on arvioitu samoja kysymyksiä kuin käsillä olevassa raportissa käyttäen kuitenkin hieman erilaista työskentelytapaa. Tämän raportin kirjoittajat ovat olleet mukana myös POLTU-hankkeen toteuttamisessa.

Yksi lähde, joka ilmaisi samansuuntaisia (ja osin kriittisempiä) tuloksia kuin tässä esitetyt asiantuntijavastaukset, oli Poliisiammattikorkeakoulun asiantuntijoiden syksyllä 2003 yhdessä työstämä aihepiiriä koskeva 'Sisäisen turvallisuuden kehityssuunnat ja uhkat' -muistio. Tämä asiakirja löytyy liitteestä 5. Raportin lopussa nyt toteutetun asiantuntijakyselyn eräitä tuloksia verrataan Mannermaan (1997) samantyyppisessä tarkastelussa saamiin tuloksiin.

2 Tutkimusmenetelmä

Kyselyssä käytettiin soveltaen ns. Delfoi-tekniikkaa, joka on yksi tulevaisuudentutkimuksen menetelmistä. Se soveltuu myös tämän tyyppiseen asiantuntijatyöhön korvaamaan esimerkiksi komitea- tai työryhmätyöskentelyä. Käytetyn tekniikan avulla saadaan systemaattisesti kerättyä tietoa jonkin ilmiöalueen asiantuntijoilta. Esimerkiksi tämän kyselyn kohteena olleita asiantuntijoita olisi ollut vaikea saada lyhyellä aikataululla yhteen työstämään raporttia poliisin toimintaympäristöön liittyvistä tulevaisuuden muutostekijöistä. Delfoi-tekniikan avulla asiantuntijoiden tiedon hyödyntäminen kuitenkin onnistui hyvin.

Delfoi-tekniikka on yksi monista asiantuntijoiden kannanottojen keruumenetelmistä, joilla on pyritty arvioimaan tulevan kehityksen mahdollisuuksia. Asiantuntijamenetelmien kirjo ulottuu yksinkertaisista kyselyistä komiteatyöskentelyyn, jossa asiantuntijat saattavat hioa yhteistä kannanottoaan kymmenissä, jopa sadoissa kokouksissa. Delfoi-tekniikkaa voidaan käyttää ennustamisen lisäksi arvojen sekä uusien näkemysten ja ideoiden tuottamiseen suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi.

Delfoin oraakkelista kertovia taruja on vaikea tunnistaa nykyaikaisen tulevaisuudentutkimuksen alkulähteeksi. Pythiat eli Delfoin oraakkelit olivat pappien tiedonvälittäjiä. Papeilla oli Kreikan kaupunkivaltioissa laaja yhdyshenkilöverkosto, joka toimitti heille ennustuksiin liittyviä taustatietoja. Koska ennustusten toteutuminen oli epävarmaa, oraakkelit esittivät lausuntonsa monitulkintaisesti. Lausunnoissa oli usein vihje toiminnan seurauksista, mutta arvio toiminnan lopputuloksesta jätettiin avoimeksi. (Kuusi 2002, 204–205. Menetelmästä myös Kuusi 1993 ja Mannermaa 2000.)

Nykyisin käytettävässä Delfoi-tekniikassa toimivat "oraakkeleina" ilmiöalueen asiantuntijat, jotka esittävät arvioita jonkin asiantilan tulevasta kehityksestä. Tulevaisuudentutkija Osmo Kuusi huomauttaa, että vaikka asiantuntijat voivat perustella kannanottojaan, tulevista tapahtumista ei ole varmaa tietoa, eli kyseessä on tavallaan oraakkelin lausunto.

Nykyaikaisen Delfoi-tekniikan perusajatuksena on se, että on olemassa joukko asiantuntijoita, jotka tietävät erikoisalansa tulevaisuudesta enemmän kuin kadunmies, ja he ovat halukkaita esittämään tietonsa. Sillä, että ei paljas-

teta kuka tietyn mielipiteen tai käsityksen esitti, taataan asiantuntijoille mahdollisuus esittää sellaisia arvioita, joita he eivät halua tuoda julki henkilökohtaisina mielipiteinään. Näin saadaan esiin rohkeampia kannanottoja eikä tietty mielipide leimaudu epäuskottavaksi tai uskottavaksi pelkästään sen esittäjän perusteella.

Keitä sitten pitäisi valita asiantuntijoiksi? Epäilemättä tässäkin tutkimuksessa asiantuntijaryhmän koostumuksella on oma vaikutuksensa siihen, minkälaisia tuloksia saadaan. Asiantuntijoiden valinta on aina jossain määrin subjektiivista, sillä yksiselitteistä asiantuntijan kriteeriä ei voida esittää. Asiantuntijoiden valinta on vaikeaa missä tahansa asiantuntijamenetelmässä, myös esim. komiteoita ja työryhmiä nimettäessä. Raportin pohjana olevan kyselyn vastaajien valinnassa käytettiin asiantuntemuksen lisäksi kriteerinä sitä, että saataisiin tietoa eri hallinnonaloilta.

Myöskään asiantuntijoiden riittävästä määrästä ei ole olemassa yksiselitteistä ohjetta. Yleisesti katsotaan kuitenkin, että asiantuntemuksen laatu on määrää ratkaisevampaa ja suhteellisen pienelläkin vastaajajoukolla voidaan saada olennaista tietoa.

Delfoi-tekniikkaa on käytetty monenlaisissa asiantuntija-arvioinneissa; aiheet ulottuvat maailmanlaajuisesta tulevaisuuskehityksestä sotateknologiaan sekä erilaisiin kaupallisiin ja hallinnollisiin ongelmiin. Delfoi-tekniikalla tehdyssä tutkimuksessa on haastateltu jopa 10 000 henkilön otoksia. Tavallisempaa on, että haastatellaan vain pienehkö ryhmä asiantuntijoita. Saatujen tulosten pohjalta voidaan tehdä uusia Delfoi-kierroksia, jolloin samoilla tai uusilla asiantuntijoilla on mahdollisuus kehittää edellisen kierroksen kannanottoja. Tuoreimmissa sovellutuksissa palautteen määrä on usein rajoitettu yhteen kirjalliseen palautekierrokseen, jota on täydennetty seminaareilla tai haastatteluilla (Kuusi 2002, 207).

Käsillä olevassa tutkimuksessa ei tehty yhtään uusintakierrosta eli varsinaisesti ei ollut kyse Delfoi-tekniikan käyttämisestä vaan ainoastaan vaikutteiden ottamisesta siitä. Kyselyn tuloksista kuitenkin järjestettiin asiantuntijoiden paneelikeskustelu poliisin strategiapäivillä 13.4.2005, minkä pohjalta käsikirjoitus käytiin kokonaisuudessaan uudelleen läpi. Tarkoituksena on jatkossa kehittää menetelmää poliisin toimintaympäristön tarkasteluun soveltuva. Tutkimus on tarkoitus toistaa tulevaisuudessa. Monipuolisemman kuvan saamiseksi ja vastaamisväsymyksen ehkäisemiseksi on ajateltu, että asiantuntijat tuolloin olisivat eri henkilöitä kuin nyt toteutetussa tutkimuksessa.

Alunperin Delfoi-tekniikan avulla pyrittiin tuottamaan mielipiteiden yksimielisyys asiantuntijaryhmän keskuudessa peräkkäisten kyselyiden ja kontrolloidun palautteen avulla. Oletettiin, että arviointien laatu paranee kun asiantuntija voi muuttaa mielipidettään toisilta asiantuntijoilta saadun palautteen avulla. Nykyisin menetelmäkirjoissa täydellistä konsensusta ei pidetä suotavana. Mm. Kuusi (1993, 136) on kritisoinut pyrkimystä yksimielisyyteen sanomalla, että se on väkinäistä ja saattaa johtaa tärkeän informaation katoamiseen. Käsillä olevassa tarkastelussa tekniikkaa käytetään strategiatyön tukena, jolloin juuri ristiriitaiset tulkinnat tulevasta saattavat olla hedelmällisiä, koska niistä on mahdollista luoda erilaisia strategisia vaihtoehtoja valittavaksi.

3 Tutkimusongelmat

Tavoitteena oli kerätä suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuden kehitystä koskevia arvioita seuraavien 10 vuoden horisontilla. Lähtökohtana oli sisäisen turvallisuuden ohjelman (sisäasiainministeriö 2004) laaja-alainen näkökulma siten, että kysymyksissä nostettiin esiin korostetusti poliisin toimintaa sivua- via kysymyksiä.

Lomakkeella oli 12 kysymystä, joihin pyydettiin vapaamuotoiset vastaukset. Kysymykset laadittiin ryhmässä, johon kuuluivat Tarja Mankkinen (sisäasiainministeriö), Jorma Laitinen (Keskusrikospoliisi), Risto Honkonen (Poliisiammattikorkeakoulu) ja Markku Heiskanen (Poliisiammattikorkeakoulu). Kysymykset olivat:

1. Mitkä muutokset tulevat vaikuttamaan suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuteen?
2. Miten nämä muutokset vaikuttavat ihmisten turvallisuusodotuksiin?
3. Minkä tyyppisten rikosten merkitys turvallisuusuhkana tulee lisääntymään seuraavien 10 vuoden aikana? Miksi?
4. Minkä tyyppisten rikosten merkitys tulee vähenemään? Miksi?
5. Mitkä ovat tulevaisuuden suurimmat sisäisen turvallisuuden uhkat (myös muut uhkat kuin rikokset mahdollisia)?
6. Turvallisuusalan toimijoilla tarkoitetaan mm. yksityistä turvallisuussektoria, muuta yrityssektoria, poliisia, muita julkisia turvallisuusviranomaisia, kolmatta sektoria ja asukkaita. Minkä ryhmän merkitys tulee lisääntymään, minkä vähentymään, ja miksi?
7. Voivatko eri tahojen intressit olla ristiriidassa? Miten?
8. Mihin asioihin tarttumalla turvallisuuden eri toimijat voivat parantaa turvallisuutta tulevaisuudessa?
9. Mitä poliittiset päätöksentekijät poliisilta tulevaisuudessa odottavat?
10. Millaista poliisia kansalaiset tulevaisuudessa haluavat?
11. Miten poliisin laillisuusvalvontaa olisi kehitettävä?
12. Mitä muuta haluatte sanoa turvallisuuden tulevasta kehityksestä?

4 Asiantuntijat

Kyselyn kohdejoukko oli suhteellisen suppea. Sen kohdelistassa oli yhteensä kolmekymmentäyksi henkilöä. Lisäksi aineistoon liitettiin lomakkeen testausvaiheessa tehty yksi asiantuntijakysely. "Koehenkilönä" oli Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin (HEUNI) johtaja Kauko Aromaa. Asiantuntijakysely lähetettiin vastaanottajille helmikuun alussa 2005 sekä sähköpostitse että kirjeitse. Kysely ja sen saatekirje ovat liitteinä.

Maaliskuun alkuun mennessä oli palautettu 23 vastausta. Kaksi kieltäytyi, kuusi ei palauttanut kyselyä, paria heistä kyselylomake ei ilmeisesti pönisteluistamme huolimatta tavoittanut.

Useimmat lomakkeen palauttaneet olivat paneutuneet aiheeseen perusteellisesti. Näennäisestä lyhydestään huolimatta kysely oli työläs. Yksi vastaaja totesi lomakkeen täyttämiseen kuluneen puoli päivää. Yksi vastaaja ei suostunut sisäistämään oraakkelin roolia; hänen arvionsa sekä lisääntyvistä että vähenevistä rikoksista oli seuraava: "En ole ennustaja, joten en ryhdy moiseen puuhaan myöskään tässä kyselyssä". Sama vastaaja jatkoi: "Asia on selvitettävä jatkuvalla rikosten seurannalla ja sen perusteella syntyvällä trendikuvaajalla eikä otantaan perustuvilla arvauksilla."

Asiantuntijat edustavat suppeampaa turvallisuusasiantuntijoiden piiriä verrattuna sisäisen turvallisuuden ohjelman lähtökohtiin. Kyselyn kohteeksi valitut edustivat pääasiassa perinteisen turvallisuusalueen (sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön) toimialoja¹. Tämä oli tietoinen valinta, koska tavoitteena oli tarkastella turvallisuuden ydinalueiden asiantuntijoiden käsityksiä. Vaikka vastaajat olivat rajatulta alueelta, heidän vastauksissaan oli monesti havaittavissa oman alansa asiantuntijuuden vaikutus. Kyselyyn vastasivat:

Aaltomaa Kauko, lääninpoliisijohtaja, Etelä-Suomen lääninhallitus

Ahola Matti, kansliapäällikkö, puolustusministeriö

Aromaa Kauko, johtaja, HEUNI

¹ Laaja-alaisemmalla kokoonpanolla Länsi-Suomen läänin poliisin tulevaisuutta visioitiin Turun Kauppakorkeakoulun ja Länsi-Suomen lääninhallituksen poliisiosaston toteuttamassa Poliisin toimintaympäristö muutoksessa - hankkeessa (Ahokas 2003, Lauttamäki & Hietanen 2004).

Haikola Erkki, lääninpoliisijohtaja, Oulun lääninhallitus
Hirvonen Markku, johtaja, Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti Virke
Hyötyläinen Tapani, pääsihteeri, puolustusministeriö
Härkönen Timo, tilannekuvakoordinaattori, valtioneuvosto
Klemola Arto V., osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö
Korpela Juhani, kansliapäällikkö, liikenne- ja viestintäministeriö
Kuusimäki Matti, valtakunnansyyttäjä, Valtakunnansyyttäjänvirasto
Lappi-Seppälä Tapio, johtaja, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
Littunen Jarmo, apulaisosastopäällikkö, oikeusministeriö
Moilanen Hannu, vs. päällikkö, Suojelupoliisi
Paatero Mikko, lääninpoliisijohtaja, Länsi-Suomen lääninhallitus
Partanen Pentti, pelastusylijohtaja, sisäasiainministeriö
Ranta Rauno, poliisineuvos, Keskusrikospoliisi
Riikonen Jukka, poliisipäällikkö, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
Saarelainen Matti, tilannekuvakoordinaattori, valtioneuvosto
Saira Pentti, lääninpoliisijohtaja, Lapin lääninhallitus
Smolander Jaakko, rajavartioston komentaja, sisäasiainministeriö
Tiilikainen Tapani, vs. lääninpoliisijohtaja, Itä-Suomen lääninhallitus
Vaittinen Jarmo, kansliapäällikkö, maa- ja metsätalousministeriö
Veijalainen Teuvo, poliisineuvos, Liikkuva poliisi
Vesterbacka Esa, ylijohtaja, oikeusministeriö

Vastaajien valinnan kohdentaminen on syytä pitää mielessä tarkasteltaessa vastauksia. Toisenlainen painotus vastaajajoukossa olisi tuonut toisella tavalla painottuneita vastauksia. Edelleen on huomattava, että ylimpinä oraakkeleina ovat toimineet yhteenvedon tekijät, jotka ovat valinneet, miten käsitykset esitetään. Kontekstilla saattaa olla vaikutusta siihen, miten yksittäinen uhka tai kommentti hahmottuu turvallisuuden kokonaiskentässä. Koska käsillä olevan peruseräraportin tavoitteena oli kerätä turvallisuutta koskevia asiantuntijoiden näkemyksiä, yleisperiaatteena on ollut se, että kaikki kyselyssä esitetyt näkökulmat on kirjattu raporttiin arvottamatta niiden hyvyttä. Menettelyn etuna on se, että jokainen asiantuntija löytää periaatteessa vastauksensa tuloksista. Haittana on se, että yksittäisen vastaajan vastausten logiikka katoaa erillisten arvioiden moniäänisyyteen.

5 Kyselyn tulokset

Tämän tyyppisen asiantuntijakyselyn tulokset voidaan esittää siten, että esiin nostetaan seikkoja, joita asiantuntijat ovat maininneet useassa vastauksessa. Toisaalta vastauksista voidaan etsiä myös heikompia signaaleja eli harvoin esitettyjä käsityksiä. Näin tarkastelussa valtavirrasta poikkeavat vastaukset saattavat tuoda esiin uusia näkökulmia tai ideoita ja näin ne voivat olla jopa olennaisempia kuin yleisesti esiintyvät vastaukset. Tässä raportissa myös harvoin esitetyt näkemykset on esitetty.

Vastauksia on mahdollista kuvata eri tavoin. Tässä tiivistelmässä tulokset on purettu kysymyskohtaisesti. Suorat sitaatit vastauksista on esitetty lainausmerkeissä.

Saatuja vastauksia on paikoin punnittu liittyen muuhun lähiaikoina käytyyn turvallisuutta koskevaan keskusteluun ja tutkimustietoon. Tällöin on käytetty lähde mainittu. Siten alla oleva teksti ei ole puhtaasti "omien oraakkeliemme" tuotos, vaan laajemmin yhteiskunnalliseen keskusteluun liittyvä puheenvuoro.

5.1 Suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuteen vaikuttavat muutokset

Suomen väestö ikääntyy. 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä nousee jatkuvasti. Vuonna 2003 heitä oli 15 % ja vuonna 2030 tulee olemaan 26 %. (Rautio 2004, 7, 84.) Pelkästään väestön iän kehityksen perusteella rikollisuuden voidaan ennustaa vähenevän muualla paitsi Helsingissä, Uusimaalla ja Itä-Uusimaalla, joissa se lisääntyy väestön ikärakenteen nuorentuessa.

Väestön ikääntyminen mainittiin monessa vastauksessa. Tulevaisuudessa vanhuksiin kohdistuvat rikokset arvioitiin jo väestöpohjan muutoksesta johtuen kasvavaksi ongelmaksi samalla, kun vanhusten erilainen "turvan tarve" ylipäättään lisääntyy. Väestökehitykseen liittyen "rikosikäisen väestönosan" pieneneminen puolestaan vähentänee rikosten määrää eli rikollista kiinnostavien kohteiden kasvua tasoittaa sen joukon supistuminen, josta motivoituneet tekijät tavallista useammin rekrytoituvat. Päätelmä "rikosalttiin väestönosan" pienenemisestä perustuu ensisijaisesti väestöllisen kehityksen arviointiin. Se edellyttää, ettei rikollisuudelle altistavissa tekijöissä (alkoholin ja huumeiden

käyttö, toimeentulo-ongelmat, syrjäytyminen jne.) tapahdu muutoksia huomompaan suuntaan.

Väestön alueelliseen kehitykseen vaikuttaa myös muuttoliike. Maassamuutto ja maahanmuutto lisäävät perinteisen ympäristön muutosta ja vierautta erityisesti ikääntyneille. Frank Furedin (2002) markkinoima pelon kulttuuri - käsite eli turvattomuuden sisäistäminen koskemaan kaikkia elämänaloja saattaa löytää kaikupohjan vanhuksissa. Väestön keskittymisen asutuskeskuksiin arvioitiin kyselyn vastausten mukaan jatkuvan ja maaseudun autoituvan, jolloin uhkana on turvallisuuspalvelujen ja palvelujen ylipäättään heikentyminen harvaan asutuilla alueilla. Kasvukeskuksiin muuttaa erityisesti työssä käyvää väestöä iäkkäämpien jäädessä kasvukeskusten ulkopuolisille alueille. Kaupunkiympäristössä arvioitiin tiettyjen kaupunginosien slummiutuvan syrjäytymiskehityksen jatkuessa.

Kasvukeskuksissa ja niiden liepeillä lisääntyy monikulttuurisuus. Maahanmuuttajien määrä lisääntyy tulevaisuudessa. Maahanmuuttajien kotouttamisen onnistuminen nousee keskeiseksi yhteiskunnan kehitykseen liittyväksi tekijäksi. Tässä nähtiin "mahdollisuus isoihin virheisiin". Lisääntyvä ulkomaalaisten osuus väestöstä ja työelämästä saattaa luoda omia, osin yhteiskunnan vastaisia alakulttuureja ja toimintamalleja. Erilaisten alakulttuurien lisääntyminen tuo myös uskonnollisten ääri liikkeiden lisääntymisen mahdollisuuden. Ulkomaalaisten lisääntyminen voi lisätä rasismia. Tällä hetkellä poliisin tietoon tulee verrattain vähän rasistisia rikoksia (ks. Keränen 2005).

Suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuteen katsottiin vaikuttavan myös sen, miten kolmansien maiden kansalaisten/siirtolaisten asema ratkaistaan. "Ulkomaalaispolitiikka kaikinensa" todettiin turvallisuuteen liittyväksi tekijäksi. Laittoman maahanmuuton arvioitiin lisääntyvän.

Rikollisuus etsii uusia muotoja. Rikollisuuden organisoitumisen katsottiin jatkuvan ja nopeutuvan. Venäjän kehitys vaikuttaa suomalaisen yhteiskunnan sisäiseen turvallisuuteen. Esimerkiksi Venäjän mahdollisen viisumivapauden arvioitiin kiihdyttävän kovemman, ammattimaisen kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuskulttuurin kasvua. Toisaalta nähtiin myös Venäjän positiiviset puolet esimerkiksi Suomen elinkeinoelämälle.

Tietojärjestelmien merkityksen kasvu (teknologiariippuvuus) liittyy keskeisesti tulevaisuuden turvallisuuteen, sekä niiden aikaisempaa laajempi käyttö kaikkeen palvelu- ja muuhun tuotantoon. Tietotekniikan ja tietoyhteiskunnan haavoittuvuus ja väärinkäytön riskit nähtiin monessa vastauksessa. Näi-

den riskien ennakointi edellyttää uudenlaista ajattelutapaa perinteisen rikosten ennaltaehkäisyn rinnalle. Uhkina ovat petosrikollisuuden kasvu ja yhteiskunnan tietotekniikkaan perustuvan infrastruktuurin vahingoittaminen.

Sisäisen turvallisuuden arvioitiin heikentyvän vapaan liikkuvuuden alueen (Schengen) kasvaessa vuosikymmenen loppupuolella. EU:n alueen laajentuminen saattaa johtaa siihen, että rikolliset huomaavat alueen soveltuvan entistä laajemman laittoman toiminnan harjoittamiseen. Globalisaatio läpäisee yhteiskunnan myös EU:ta laajemmin. Yleinen kansainvälinen turvallisuuspoliittinen tilanne, esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Venäjän suhteet sekä Kiinan tilanne, heijastuu myös sisäiseen turvallisuuteen.

Suomen turvallisuus riippuu siitä, mitä lähialueilla (Venäjä ja Baltian alue) tapahtuu. Suuronnettomuudet tai sellaisten uhka (esimerkiksi ydinonnettomuus), ympäristöuhkat (esimerkiksi öljykuljetukset Suomenlahdella ja Pietarin jätevedet), saasteet tai rauhattomuus lähialueilla voivat vaikuttaa voimakkaasti turvallisuuteemme. Edelleen mainittiin liikenteeseen (esimerkiksi vähittäiskaupan palvelujen keskittyminen saattaa johtaa liikenteen tuntuvaan lisääntymiseen haja-asutusalueilla), kuljetukseen (raskas liikenne), teollisuuden ja eräisiin muihin elinkeinoihin liittyvien turvallisuus- ja ympäristöuhkien kasvavan.

Taloudellinen kehitys ja korkea työllisyys ovat monella tavalla hyvinvoinnin edellytys. Epäsuotuisan ja epätasa-arvoisen taloudellisen kehityksen nähtiin liittyvän syrjäytymisen ja luokkaerojen kasvuun sekä hyvinvointiyhteiskunnan ylläpidon vaikeutumiseen. Syrjäytyminen vaikuttaa laaja-alaisesti "ihmisten onnellisen elämän perustekijöihin". Lisäksi sekä kansallinen että kansainvälinen järjestäytynyt rikollisuus saa syrjäytyneiden joukosta "rivimiehiä". Yhteiskunnan marginaaleihin työntyvän väestönosan koko arvioitiin yhdeksi merkittävimmistä perinteisen omaisuus- ja väkivaltarikollisuuden tasoon vaikuttavaksi tekijäksi. Syrjäytymiseen liittyy monia uhkatekijöitä, muun muassa ylisukupolvistuminen eli syrjäytymisen periytyminen sukupolvelta toiselle ja yhä nuorempiin ikäryhmiin kuuluvien syrjäytyminen. Suomen taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta on tärkeää se, mihin suuntaan asioita halutaan kehittää EU:ssa. Millaisia hyvinvointi-/peruspalveluja Suomessa tuotetaan ja miten?

Kansainvälistymien tuo mukanaan päätösvallan ja kontrollin siirtymisen Suomen ulkopuolelle:

"Tämä tapahtuu osin muodollisesti hyväksyttynä EU:n ja sen direktiivien seurauksena, osin tosiasiallisesti talouselämän kansainvälistyessä ja siirtyessä Suomen rajojen ulkopuolelle. EU:n palveludirektiivi, Eurooppa-yhtiöiden perustamismahdollisuus ja suuryritysten fuusiot ja yritysjärjestelyt ovat esimerkkejä siitä, miten suomalaisen yhteiskunnan mahdollisuudet vaikuttaa taloudellisesti merkittäviin toimijoihin ja valvoa niitä vähenevät. Tämä merkitsee yhteiskunnan entistä vähäisempiä valvonta- ja vaikutusmahdollisuuksia esimerkiksi ympäristöön, työelämään, verotukseen ja yritysten taloudelliseen käyttäytymiseen liittyvien riskein osalta."

Suomeen ei Suojelupoliisin mukaan tällä hetkellä kohdistu suoranaista terrorismin uhkaa (Turvallisuuskatsaus 7.12.2004), mutta yksi vastaajista toteaa "mikäli yksikin teko täällä tapahtuisi, mitä riittävän pitkällä aikajanelalla voi pitää enemmän kuin todennäköisenä, tulisi se muuttamaan perusjuuriltaan suomalaista turvallisuuskäsitettä ja -ajattelua". Edelleen nähtiin, että Suomen osallistuminen erilaisiin kansainvälisiin yhteenliittymiin (esimerkiksi Natoon) johtaisi siihen, että Suomi olisi osa suurempaa kokonaisuutta, johon uhat voisivat helposti kohdistua.

Yleisesti esiin tuotu asia oli päihteiden käytön kehittyminen Suomessa. Alkoholin kulutuksen kasvun on havaittu vaihtelevan samansuuntaisesti pahoinpitelyrikollisuuden kanssa (Sirén 2000). Alkoholin ja huumeiden käytön arvioitiin lisääntyvän. Samanaikaisesti turvallisuusviranomaisten (erityisesti poliisin) resurssien pelättiin vähentyvän. Päihteiden käytön lisääntyminen kasvattaa terveydenhoidon ja sosiaalihuollon kustannuksia; yhtenä uhkana on toimeentuloturvan heikkeneminen ja sen riittämättömyys jokapäiväiseen elämiseen.

"Kylmien arvojen" edelleen vahvistumisen katsottiin heikentävän kansalaisten huolenpitoa läheisistään. Perinteinen yhteisöllisyys ja yhteisvastuullisuus sekä ihmisten välinen luottamus uhkaavat murentua. Asenteiden koveneminen tuotiin esiin uhkana myös seuraavaan kysymykseen annetuissa vastauksissa.

5.2 Muutosten vaikutukset ihmisten turvallisuusodotuksiin?

Väestön turvallisuuteen liittyvien odotusten arvioitiin useissa vastauksissa kasvavan. Riskejä siedetään yhä vähemmän ja edellytetään, että julkinen valta hallitsee ja minimoi riskit. Siten "riskienhallintayhteiskunnan idea" vastaa tavallisen kansalaisen odotuksia, vaikka nämä odotukset nimettiin yliodotuksiksi. Kasvaneiden odotusten taustalla ovat koulutustason nousu, tiedon tason

kasvu, ihmisten itsetunnon nouseminen ja demokratian kehittyminen: palvelua koskeva vaatimustaso on noussut (ks. Haapaniemi ja Kinnunen 1997).

Toisaalta ihmisten vaatimustason nousu voi perustua syvällisempään yhteiskunnassa tapahtuneeseen muutokseen. Risto Eräsaari (2002) puhuu yksilöllistymisen lisääntymisestä yhteiskunnallisessa kehityksessä, joka äärimmilleen vietynä tarkoittaa sitä, että jokainen yksilö toimii itse oman elämänsä turvayksikkönä, jolle kuuluu kaikenlaisten riskien samoin kuin niiden seurausten hallinnointi. Tällöin turvallisuuden tavoittelu saattaa kohdistua vain oman tilanteen edistämiseen muista välittämättä.

Muiden professioiden tapaan myös poliisin rooli yhteiskunnassa on muuttunut merkittävästi suhteellisen lyhyessä ajassa. Odotukset ja vaatimukset työn laadusta ovat kasvaneet. Yhtäältä tähän on vaikuttanut kansalaisten kasvanut tiedon taso. Monesti profession työn kohteena oleva kansalainen on hyvin perillä ongelmistaan ja tarpeistaan. Perinteinen käsitys siitä, että professionaali auktoriteettina tietää kansalaista paremmin, mikä on hänelle parhaaksi, on vanhentunut. Kansalaiset ovat yhä kriittisempiä hyvinvointipalvelujen, myös turvallisuuspalvelujen, kuluttajina ja tietoisia oikeuksistaan, eivätkä he niinkään enää suostu hallintoalamaisen rooliin. Auktoriteettiä vähenemistä kuvaavat yhtäältä oikeusviranomaisille asetuvat yhä laajemmat lainkäytön perustelemissuhteet ja -velvollisuudet (Virolainen & Martikainen 2003).

Frost (1999) jopa katsoo, että professionalismi on moderneissa länsimaissa yhteiskunnissa legitimitietekriisissä. Profiitiot ovat joutuneet painostusryhmien, median ja poliittisten toimijoiden yhä tiukemman julkisen tarkastelun kohteiksi. Luottamus profiitioihin on heikentynyt. Mustan nuoren miehen, Stephen Lawrencen kuoleman tutkinta on Frostin käyttämä konkreettinen esimerkkitapaus. Siinä kyseenalaistettiin Lontoon poliisin asiantuntemus, ammattitaito ja puolueettomuus toisin sanoen professionaalisuus. Kasvavat vaatimukset ja turvallisuusodotukset poliisia kohtaan eivät välttämättä johdukaan (aina tai pelkästään) kasvaneesta turvattomuuden tunteesta.

Jock Young on arvioinut, että erityisesti parempiosaisten sietokyky rikollisuutta kohtaan on vähenemässä. (Young 1999). Toisaalta huonompiosaisten enenevä syrjäytyminen voi synnyttää lisääntyvää närää ympäristöä kohtaan. Rahavallan kasvun pelättiin voivan johtaa levottomuuksien lisääntymiseen ja siihen, että ääriainesten tekemiset saavat nykyistä enemmän huomiota. Ylei-

senä yksilöllistymisestä seuraavana uhkana on asenteiden muuttuminen kovemmiksi ja konservatiivisemmiksi.

Suuri osa ihmisistä on tottunut pitämään turvallisuutta perusoikeutena, josta ei tarvitse maksaa, ja jonka julkinen valta takaa. Koska yhteisön lähi-kontrollin merkitys vähenee, edellytetään poliisin tehostavan palvelujaan. Ihmisten arveltiin vaativan tulevaisuudessa lisää turvallisuuspalveluja, ja kun niitä ei voimavarojen niukkuuden vuoksi saada julkiselta sektorilta, palveluja ostetaan yksityiseltä sektorilta, jos siihen on varaa. Varakas osa ihmisistä saattaa suojautua omiin lähiöihinsä. Siten tietyt alueet muuttuvat levottomammiksi. Jo nykyisellään on samankin kaupungin eri alueiden välillä suuria eroja. Esimerkiksi Helsingissä olivat turvattomuutta asuinalueellaan kokeneiden osuuksien erot suurimmillaan yli viisinkertaiset (ks. Heiskanen & Roivainen 2005).

Muutoksen arvioitiin synnyttävän epävarmuutta, joka johtaa turvattomuuden tunteen lisääntymiseen. Turvattomuuden tunteen lisääntymisen ei nähty heijastavan suoraan todellisen turvallisuustilanteen kehitystä. Turvallisuusodotusten esitettiin voivan kasvaa osin aiheettomastikin runsaasta rikos- ja onnettomuus uutisoinnista johtuen. Esimerkiksi väkivaltautiset ovat lisääntyneet iltalehdissä, vaikka rikoksen uhriksi joutuneiden määrä ei ole olennaisesti viime vuosina kasvanut (ks. Kivivuori ym. 2002). Toisaalta katsottiin, että turvallisuusviranomaisten antamalla viestillä turvallisuustilanteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä on paljon merkitystä väestön turvallisuuden tunteen muodostumisessa.

Kansalaisten arvioitiin tulevan vaatimaan sisäisen turvallisuuden tehostamista ja poliittisia toimenpiteitä syrjäytymisen estämiseen. Myös poliisilta odotetaan nykyistä enemmän palvelua. Samalla viranomaisilta odotetaan entistä suurempaa avoimuutta ja halukkuutta tiedottaa kansalaisille toiminnastaan. Edelleen viranomaisilta halutaan luotettavia tietoja turvallisuusriskeistä ja siitä miten niiden ennaltaehkäisemiseen on varauduttu.

"Solidaarisuuspolitiikka" esimerkiksi tulonjaossa on katoamassa globalisoitumisen myötä. Varakkaiden ja syrjäytyneiden välisen kuilun kasvun ohella "etninen monimuotoistuminen luo kasvualustaa peloille, jollei saada näyttöä ja kokemuksia siitä, että pelot ovat perusteettomia".

Väestön valtaosa saattaa kokea turhauttavana sen, ettei heillä ole vaikutusmahdollisuuksia maan rajojen ulkopuolella tapahtuvaan kehitykseen eikä "järjestelmän väärinkäytön tukkimiseen näytä olevan mahdollisuuksia". Tämä

saattaa osaltaan synnyttää "antaa mennä" asennetta, jota esiintyi 1990-luvun pankkikriisin jälkeen.

"Kun yhteiskunnallisesti merkittävien väärinkäytösten tekijät eivät näytä joutuvan vastuuseen, omaa osallistumista harmaaseen talouteen ja vähäisempään rikollisuuteen on helppo puolustella." Talousrikollisuus ei toisaalta ole tavallisten ihmisten arkielämässä helposti havaittavissa. Turhautuneisuus saattaa silti luoda jalansijaa ääriliikkeille ja ulkomaalaisvastaisuudelle.

Palvelujen laatuun sekä alueelliseen saatavuuteen kiinnitetään enenevästi huomiota. Ihmiset eivät tyydy "konepalveluihin": "He eivät tyydy siihen, että "peltipoliisi" tallentaa tapahtuneet oikeudenloukkaukset, vaan edellyttävät, että oikea poliisi puuttuu oikeudenvastaisiin tekoihin välittömästi ja estää tehokkaasti laittoman tilanteen jatkumisen." Kansalaisten kasvavien vaatimusten arvioitiin kohdistuvan erityisesti rikostutkintaan ja järjestyspoliisiin.

Jolleivät kansalaiset saa haluamiaan palveluja julkiselta sektorilta, heidän odotuksensa palveluja kohtaan vähenevät ja luottamus palvelun tarjoajiin heikkenee. Herkkyys arvostella turvallisuuden tekijöitä kasvaa. Lisäksi on odotettavissa, että jos turvallisuustasoa koskevat odotukset eivät toteudu, turvattomuus ja pelko lisääntyvät keski- ja pientuloisten ryhmissä.

Kansalaisten pelot voivat kohdistua myös siihen, että he joutuvat sivullisena uhrina kärsimään rikosten seurauksista julkisissa tiloissa. Kyse ei tarvitse olla terrori-iskuista, vaan arvaamattomasti käyttäytyvien häiriköiden määrän julkisissa tiloissa ja liikennevälineissä arvioitiin lisääntyvän, jolloin vaaditaan kontrollin tiukentamista.

Vakavan rikollisuuden, jolla on kansainvälisiä kytkentöjä, arvioitiin kiinnostavan julkisuutta ja herättävän kansalaisissa ansaitsemaansa enemmän pelkoja. Näin saattaa syntyä poliittista painetta tehdä jotain nopeasti vaikuttavaa.

Optimistisena yhteenvetona: " 'Lintukotosuomalaisten' tilalle kehittyy kansallisen turvallisuutemme kokonaisuuden ja siihen liittyvän kehityksen nykyistä paremmin tiedostava kansakunta, joka seuraa aktiivisesti myös turvallisuusympäristömme kehitystä, ja joka edellyttää valtionjohdolta ja viranomaisilta paljon nykyistä enemmän vastinetta rahoilleen."

5.3 Lisääntyvä ja vähenevä rikollisuus

Viranomaisilla näyttää olevan tulevaisuudessa vähintään nykyisenlainen työ-sarka rikollisuuden torjunnassa. Samoin kansalaisille näyttää löytyvän syytä olla huolissaan turvallisuudestaan. Lisäksi tuotiin esiin näkemys, että rikosten kirjaamisen tehostuminen ja ilmoitusalttiuden nousu voi kasvattaa ilmirikollisuuden määrää, vaikka kokonaisrikollisuus ei kasva. Esimerkiksi ikääntynyt väestö pitää rikoksista ilmoittamista "oikeana", ja vakuutuskorvauksen saamisen edellytyksenä on rikosilmoituksen tekeminen. Myös omaisuusrikosten kohdistuminen kasvavassa määrin yrityksiin lisännee ilmoitusten määrää.

Eräät rikokset, joiden toiset asiantuntijat katsoivat vähenevän, ovat toiset sijoittaneet lisääntyvien ryhmään. Yksi tällainen rikos on väkivalta. Sen arviointiin kasvavan päihteiden lisääntyvän käytön seurauksena ja myös ammattimaisen rikollisuuden välienselvittelyissä. Toisaalta väkivallan arvioitiin vähenevän tappeluikäisen väestön vähetessä. Väkivallan vastustuskampanjoinnin seurauksena ja "eurooppalaisen" elämäntavan rantautuessa Suomeen myös henkirikollisuuden arvioidaan vähenevän. Myös parisuhdeväkivallan määrän arvioidaan laskevan.

Suomalaiselle henkirikollisuudelle on ollut ominaista se, että tekijät ja uhrin valikoituvat varsin pienestä syrjäytyneiden ja ainakin ajoittain alkoholista voimakkaasti riippuvaisten miesten ryhmästä (Lehti 2002). Alkoholien käytön lisääntyminen kasvattaa väkivaltariskiä tässä ryhmässä, ja sen "parantamiseen" "eurooppalaisella alkoholinkäyttökulttuurilla" tai suomalaisilla väkivallan ehkäisykampanjoilla on tuskin lyhyellä aikavälillä sanottavaa vaikutusta. Toisaalta on syytä suhtautua optimistisesti nuorille suunnattuihin kampanjoihin. Valtaosa – ja lisääntyvä osa – nuorista haluaa pidättäytyä norminvastaisesta ja rikollisesta käyttäytymisestä (Kivivuori 2002).

Väkivallassa on edelleen syytä erottaa sen erilaiset tapahtumakontekstit. Työpaikkaväkivaltaa voitaneen vähentää työturvallisuuslain noudattamista tehostamalla; työnantajan tehtävänä on työntekijän suojaaminen väkivallalta. Parisuhdeväkivaltaan yhteiskunnan on vaikeampi puuttua, vaikka sitäkin ja sen jatkumista ehkäiseviä käytäntöjä ja lakeja voidaan kehittää. Vahvassa juopumustilassa olevan syrjäytyneen miehen väkivaltaisuutta yksityisellä paikalla viranomaisten on vaikea estää ennakolta.

Vastaavalla tavalla ristiriitaiselta vaikuttavan arvion sai rattijuopumusten kehitys. Saattaa olla, että arvioijat olivat käyttäneet eri aikaperspektiiviä. Al-

kolukon sisältävät autot eivät vielä ole sarjatuotannossa, mutta tulevaisuudessa alkolukko voi olla "keskivertokuljettajalle" tehokas rattijuopumuksen vähentäjä.

Myös omaisuusrikosten arvioidaan sekä lisääntyvän että vähentyvän, eli asiantuntijat eivät ole yksimielisiä asiasta. Arvioinnin erilaiset lähtökohdat (hyvinvoinnin kasvu ja suojauksen paraneminen vs. syrjäytymisen ja päihteiden käytön lisääntyminen) tuottavat erilaiset lopputulokset. Yhteiskunnalla on ilmeisestikin kyky luoda erilaisia suojaverkkoja (esimerkiksi hyvinvointipalvelut) ja kontrollikeinoja (poliisi ja muut turvallisuuspalvelut), joilla lainvastaista toimintaa vastaan suojaudutaan niin tehokkaasti, että rikollisuus kokonaistasolla pysyy "siedettävänä". Näin ajatellen voitaisiin visioda, että kaikki rikokset muuttuvat aikanaan "perinteisiksi rikoksiksi", minkä kehityksen myötä niihin kehitetään suojauskeinoja.

Talousrikollisuuden lisääntymisessä nousee esiin laillisen liiketoiminnan ja järjestäytyneen rikollisuuden yhteen kietoutuminen. Järjestäytynyt rikollisuus siirtyy talousrikollisuuden puolelle, koska siellä voitot ovat suurempia. Enronin ja Parmalatin taseisia väärinkäytöksiä ei ole vielä paljastunut Suomessa, mutta sellaisten riski on olemassa. Asiantuntija-arvioiden mukaan Suomen maine alhaisen korruption maana johtuu osin siitä, ettei Suomessa ole mekanismeja, joilla korruptiota paljastetaan. Yritysten toiminnan hajauttaminen eri maihin johtaa siihen, että niiden toiminnan valvominen on entistä vaikeampaa Eurooppa-yhtiöitä koskevan direktiivin tultua voimaan.

Seuraaviin taulukkoihin on tiivistetty vastaukset kysymyksiin "Minkä tyyppisten rikosten merkitys turvallisuushkana tulee lisääntymään seuraavien 10 vuoden aikana?" ja "Minkä tyyppisten rikosten merkitys tulee väheneään?" Vastaajilta pyydettiin myös perusteluja käsityksilleen. Eri vastaus-tyyppien luokittelu on tehty aineistolähtöisesti, ts. ei ole pyritty ryhmittelemään vastauksia minkään etukäteen päätetyn, esim. virallisen, luokituksen mukaisesti. Sen sijaan tavoitteena oli etsiä ryhmittely, joka parhaalla mahdollisella tavalla sopisi juuri kyseiseen aineistoon. Tämän tyyppisen luokittelun tekeminen on aina ongelmallista, sillä rikollisuuden ilmiöt ovat toisiinsa kietoutuneita monimutkaisilla syy-seuraus suhteilla. Jonkin vastauksen sijoittaminen tiettyyn luokkaan jonkin toisen sijasta on usein jossain määrin makuasia. Ryhmittely kuitenkin helpottaa ilmiön hahmottamista verrattuna siihen vaihtoehtoon, että erityyppiset vastaukset vain lueteltaisiin peräkkäin.

Perinteinen (joskin muotoaan muuttava) rikollisuus	
Merkitys turvallisuusuhkana kasvaa	Merkitys turvallisuusuhkana vähenee
<ul style="list-style-type: none"> • Vanhuksiin kohdistuvat ryöstöt ja petokset • Sattumanvarainen katurauharikollisuus • Asunto- ja autorikokset (muun muassa väkivaltaiset autoryöstöt, koska ajonestolaitteet estävät perinteiset varkauudet) • Järjestyshäiriöt ja laittomat mielenilmaukset (syrjäytyminen, ääriaineokset, päihheet) • Laittomat uhkaukset (sosiaalisen turvatomuuden tunteen ja syrjäytymisen lisääntyminen) • Perinteiset omaisuusrikokset eri muodoissa (erityisesti ryöstöt ja asuntomurrot) 	<ul style="list-style-type: none"> • Asuntomurrot ja vastaavat perinteiset anastusrikokset, luvattomat käyttöönotot, "pienet omaisuusrikokset" (Syyinä on hyvinvoinnin lisääntyminen, käytetyn tavaran arvon lasku, suojausten, tekniikan ja automaation lisääntyminen, yksityisen turva-alan kasvu, käteistä rahaa käytetään aikaisempaa vähemmän, potentiaalisten tekijöiden määrä laskee. Perinteisten omaisuusrikosten väheneminen on kansainvälinen trendi – "olennaisesti isompiin omaisuusarvoihin päästään käsiksi muilla keinoin") • Tavanomaiset tappelut, väkivalta ja rähinöinti (ikärakenteen muutokset, "eurooppalaistuvat" elämäntavat, kampanjat) • Tyypillisesti nuorten tekemät rikokset (väestön ikääntyminen)

Liikenne rikollisuus	
Merkitys turvallisuusuhkana kasvaa	Merkitys turvallisuusuhkana vähenee
<ul style="list-style-type: none"> • Piittaamattomuus, myös raskaassa liikenteessä • Kaahaaminen, kulkuvälineen käyttö toisen ihmisen vahingoittamisessa • Rattijuopumus (alkoholin hinnan lasku) 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikenne rikokset yleisesti ottaen • Rattijuopumus (alkolukko)

Talous- ja tietorikollisuus	
Merkitys turvallisuusuhkana kasvaa	Merkitys turvallisuusuhkana vähenee
<ul style="list-style-type: none"> • Talous- ja tietokonerikokset (lisää mahdollisuuksia, suuri rikoshyöty, valtavat voitot) • Muu petosrikollisuus (esimerkiksi ajoneuvojen hankkiminen petoksella, kansainvälisiin tukijärjestelmiin ja avustuksiin liittyvät petokset) • Laajoja väestöryhmiä koskettavat rikokset tietoverkoissa (petokset, erilainen hakkeointi ja häirintä internetissä) • Korkeaan teknologiaan liittyvä rikollisuus ("Varastetaan ideoita ja immateriaalia") • Lailliseen liiketoimintaan liittyvän rikollisuuden muuttuminen hyväksytyimmäksi osaksi talouselämää • Järjestäytyneen rikollisuuden siirtyminen talousrikosten puolelle • Yritysten suorituspainoiden kasvaminen => talousrikollisuus • Ympäristörikokset 	<ul style="list-style-type: none"> • Kotitalousvähennys vähentää pimeän työvoiman käyttöä kotitalouksissa

Väestöryhmien konflikteihin liittyvä rikollisuus	
Merkitys turvallisuusuhkana kasvaa	Merkitys turvallisuusuhkana vähenee
<ul style="list-style-type: none"> • Rasistiset rikokset ja etnisten ryhmien väliset konfliktit • Terrorismi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei mainintoja

Järjestäytynyt rikollisuus	
Merkitys turvallisuusuhkana kasvaa	Merkitys turvallisuusuhkana vähenee
<ul style="list-style-type: none"> • Kova ammattimainen rikollisuus • Kansainvälinen rikollisuus: huumeet, laitton maahanmuutto, ihmiskauppa, järjestäytyneen rikollisuuden talousrikollisuus (Schengen-sopimus, ulkomaalaisten lisääntyminen, taloudellinen kehitys, kovat arvot) • Ihmiskauppa (mahdollisuus rikastua ja halu päästä kiinni uuteen alkuun) • Lahjonta ja muu korruptio (järjestäytyneen rikollisuuden keskeinen toimintatapa) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ei mainintoja

Päihteisiin liittyvä rikollisuus	
Merkitys turvallisuusuhkana kasvaa	Merkitys turvallisuusuhkana vähenee
<ul style="list-style-type: none"> • Huumausainerikollisuus ja siihen liittyvä rikollisuus; omaisuus-, väkivalta- ja muu rikollisuus (esimerkiksi paritus). • Väkivaltarikokset ja henkirikokset (syinä lisääntynyt päihteiden käyttö, myös rikosorganisaatioiden väliset etupiirikiistat, uhkailut ja kostot, työssä koettu väkivalta lisääntyä) 	<ul style="list-style-type: none"> • Huumausainerikokset (käyttötottumusten ja kulttuurin muutokset; talous- ja tietoliikenneriikoksissa paremmat onnistumismahdollisuudet ja tuotot) • Alkoholin salakuljetus

Kolmessa vastauksessa tuleva kehitys nähtiin yksinomaan negatiivisena. Todettiin, että mahdollinen rikosten väheneminen on harhaa tai vähenemistä ei tapahdu. Rikollisuuden mahdollisessa vähentymisessä voi olla kyse "lumevaikutuksesta". Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lieviä rikostyyppisiä käsitellään kirjallisissa ja muutoin kevennetyissä menettelyissä. Myös tekojen moitittavuus saattaa muuttua ja lainmuutoksien voidaan muuttaa rikosten tunnusmerkistöjä. Rikosten väheneminen voi olla seurausta siitä, etteivät viranomaiset ehdi paneutua niihin. Osa rikoksista hoidetaan vakuutusten kautta ja erilaisina maksuina. Vakuutusten omavastuuosuuksien nousu saattaa vähentää viranomaisille ilmoitettavien omaisuusrikosten määrää. Parissa vastauksessa todettiin yksiselitteisesti, että minkään tyyppinen rikollisuus ei vähene.

5.4 Tulevaisuuden suurimmat sisäisen turvallisuuden uhkat (myös muut kuin rikokset)

Suurimmat sisäisen turvallisuuden uhkat olivat osin samat kuin rikosuhkat. Osin ne olivat kuitenkin erilaisia. Jos asiantuntijoiden valinta olisi ollut laajalaisempi, uhkien kirjo olisi saattanut olla laajempi. Ohessa vastaukset on luokiteltu kahteen ryhmään. Ensimmäiseen on koottu sellaisia, jotka eivät ole aikaisemmin tulleet esiin rikosuhkina. Toisessa ryhmässä on aikaisemmin esillä olleisiin rikoksiin liittyviä uhkia. Aiheiden järjestys on satunnainen.

Huoli yhteisen kansallisen arvopohjan murenemisesta ja kansan kahlitajako ja taloudellisen eriarvoisuuden kasvu mietityttivät useita vastaajia. Moni mainitsi myös syrjäytymisen ja päihteiden käytön kasvun ja erilaisten onnettomuuksien uhkan. Samaten kansainvälisen perinteisen sekä talousrikollisuuden uhkan nostivat esiin useat vastaajat.

- Ylläpitojärjestelmien vakavat häiriöt. Uhat infrastruktuuriin (sähkö, vesi, ruoka, kuljetusjärjestelmät yms.) sabotointiin voivat lisääntyä
- Tietohallinnon hallitsematon kehitys
- Suuronnettomuudet (kaikissa liikennemuodoissa, teollisuudessa, suurtulipalot, ympäristökatastrofit ja -onnettomuudet)
- Tuhopoltot
- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat (suurimmat vahingot aiheutuvat edelleen näistä ja muista tavanomaisista onnettomuuksista)
- Erilaiset tarttuvat taudit
- Sota
- Taloudelliset resurssit ("Suurin uhka on se, että nykyisestä turvallisuustasosta joudutaan tinkimään kustannussyistä.")
- Eriarvoistava yhteiskuntakehitys: hyvinvointivaltion rakenteiden heikkeneminen ja talouskehitykseen liittyvä eriarvoistuminen
- Luottamuspuola, koska odotuksiin ei pystytä vastaamaan
- Turvallisuuden politisoituminen
- Pätevän työvoiman rekrytointiongelmat turva-alalla
- Rajaturvallisuuden ja tullivapauden ylläpitäminen

- Venäjän viisumivapaus (jos toteutuu, voi lisätä radikaalisti rikollisten määrää)
- Teollisuusvakoilu

Aiemmin mainittuja asioita:

- Terrorismin mahdollisuus
- Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden lisääntyminen, rikollisuuden integroituminen yhteiskunnan ja päätöksenteon rakenteisiin
- Kansalaisten syrjäytymisen lisääntyminen ja sen kautta rikollisuuden kasvu
- Lisääntyvä alkoholin käyttö (ongelmia perheessä ja kadulla)
- Huumeet
- Tietoyhteiskunnan haavoittuvuus
- Tietotekniikkaan liittyvät rikokset
- Ääriliikkeiden kasvualustan vahvistuminen
- Yksilökeskeisten arvojen vahvistuminen yhteisöllisyyden kustannuksella (koulutustason kasvusta huolimatta sivistys ja viisaus laajassa mielessä eivät lisääntyneet), yhteiskuntamoraalin yleinen höltyminen, kansan kahtiajako
- Taloudellisten näkökulmien merkityksen korostuminen – voi vaarantaa laadukkaiden palvelujen ja tuotteiden valinnan (liittyy arvomuutokseen)
- Ylätason taloudellisen rikollisuuden leviäminen
- Onnettomuuksien lisääntyminen (liikenne, teollisuus, ydinvoimaonnettomuus, ympäristöuhat, tautiepidemiat)
- Ihmisten arkiturvallisuuden heikkeneminen
- Laiton maahanmuutto
- Rikollisuuden tasainen, vaikka vähäinen vuotuinen kasvu
- Huono talouskehitys

5.5 Sisäisen turvallisuuden eri toimijat

Turvallisuusalan toimijoilla tarkoitetaan mm. yksityistä turvallisuussektoria, muuta yrityssektoria, poliisia, muita julkisia turvallisuusviranomaisia, kolmatta sektoria ja asukkaita. Vastaajille esitettiin kysymys eri toimijoiden merkityksen kehittymisestä tulevaisuudessa. Lisäksi tiedusteltiin heidän näkemyksiään eri toimijoiden välisistä ristiriidoista.

Monissa vastauksessa todettiin, ettei minkään sektorin merkitys vähene määrällisesti tarkasteltuna. Toisaalta arvioitiin tämänhetkisten kehitysnäkymien perusteella, että viranomaisten ja niitä tukevien kolmannen sektorin toimijoiden resurssien riittämättömyyden vuoksi yksityisen yritystoiminnan merkitys turva-alalla kasvaa. "Turva-ala samalla aktiivisesti jatkaa turvallisuuden tuotteistamista". Joissain vastauksissa enteiltiin yksityisen turva-alan huomattavaa kasvua. Tämä nähtiin yleisenä länsimaisena kehityssuuntana. Tiettyyn pisteeseen saakka yksityisen turva-alan kasvua ei pidetty kielteisenä asiana. Paineita poliisin voimavarojen vahventamiseen on kuitenkin myös olemassa, sillä Suomen poliisin resurssien eron muihin EU-maihin verrattuna katsottiin olevan suuri. Toisaalta yksityisen turvallisuussektorin kasvattaminen nähtiin osana julkisen sektorin jatkuvaa alasajoa, mihin EU-jäsenyyden arvioitiin pakottavan.

Eri sektoreiden laajentumisessa on kyse poliittisista ratkaisuista. Jos turvallisuustilanne heikkenee, arveltiin olevan mahdollista, että katupartiot tai muu asukastoiminta lisääntyvät. Merkkejä kansalaisaktiivisuuden lisääntymisestä on ilmassa. Tätä pidettiin periaatteessa myönteisenä asiana. Yhdessä vastauksessa todettiin, että kolmannen sektorin ja kansalaistoiminnan merkitys ratkeaa paljon yleisön rikospelkojen ja poliisia kohtaan tunteman luottamuksen kautta. Korkeat pelot ja tehottomaksi koettu poliisi luovat kasvualustaa erilaisille kodinturvajoukoille. Kolmannen sektorin ja kansalaisten roolin hallittu kasvu nähtiin tarpeelliseksi siksi, että niillä on hyvät mahdollisuudet rikollisuutta ennalta ehkäisevään toimintaan. Tärkeässä roolissa ennalta ehkäisevässä työssä tulevat olemaan lastensuojelu- ja nuorisotyö.

Ihmisten omatoimisuus kasvaa onnettomuuksien ehkäisyssä ja niihin varautumisessa. Asukkaiden merkitys ympäristönsä turvallisuuden ylläpitämisessä voi vähentyä muun muassa siksi, ettei kanneta huolta lähimmäisistä ja yhteisestä omaisuudesta. Yhdessä vastauksessa arvioitiin asukkaiden ja yksityisen turvasektorin löytävän toisensa. Myös yrityssektori voi herätä tekemään enemmän työtä ympäristönsä turvallisuuden eteen.

Harvaan asutuilla alueilla tarvittaisiin innovatiivisia ratkaisuja turvallisuuspalvelujen järjestämiseksi. Kansalaisten oma-aloitteisuuden lisääntymisen katsottiin olevan yksi mahdollisuus hillitä kustannusten nousua harvaan asutuilla alueilla.

Mielenkiintoinen oli näkökulma, jonka mukaan poliisin toiminnassa kasvaa eräänlainen laadullinen näkökulma, koska ilmenee yhä vaikeammin torjuttavia ja selvitettäviä rikoksia. Toisaalta yksityisellä turvasektorilla lisääntyy määrällinen näkökulma, koska poliisi ei ehdi resurssien määrästä ja kohdentamisesta johtuen puuttua massarikoksiin. Lisäksi "poliisi vetäytyy enenevässä määrin vastuusta siellä, missä yksityinen turva-ala voi 'korvata' julkiset palvelut, selvimmin yrityssektorin haluamien palvelujen alueella, mutta myös suurituloisten erityispalvelujen kysynnän takia." Asia esitettiin myös siten, että yksityinen turva-ala ottaa enemmän vastuuta yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta, kun taas poliisi keskittyy nykyistä enemmän ennalta ehkäisevään työhön ja rikostutkintaan.

Periaatteessa eri toimijoiden intressit eivät ole ristiriidassa, koska kaikki pyrkivät vastaamaan turvallisuuden tarpeeseen. Ristiriitojen mahdollisuus on kuitenkin olemassa, sillä yksityinen turva-ala on bisnestä, kun taas julkiset turvallisuusviranomaiset toteuttavat yhteiskunnallisessa päätöksenteossa hyväksytyjä tavoitteita. Koska yritystoiminnan tavoitteena on taloudellinen voitto, palvelujen maksullisuus voi synnyttää yhdenvertaisuusongelmia. Poliisin palvelujen pitäisi kohdistua tasapuolisesti kaikille kansalaisille. Yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta on oleellista, että viranomaistoimin voidaan pitää yllä riittävää turvallisuustasoa. Poliisi katsottiin tahoksi, jolle kokonaiskehityksen ja eri tahojen yhteistoiminnan koordinointi turva-asioissa luontevasti sopisi.

Seuraava sitaatti korostaa edelleen yksityisen sektorin kaksijakoista roolia turvallisuustilanteen ylläpitäjänä: "Sisäisen turvallisuuden hyvä tilanne ja kansalaisten oman turvallisuusvastuun lisääntyminen ei välttämättä ole eduksi kaupalliselle turvasektorille, jonka markkinat syntyvät turvattomuudesta." Palvelujen hinta voidaan myös kokea ongelmaksi: yrityssektori ei halua voimakasta julkista sektoria, joka maksaa paljon. Liiketaloudellisin periaattein toimiva yksityinen sektori vaatii vahvaa viranomaiskoordinointia, ja yhteistyön on tapahduttava viranomaisten asettamin ehdoin.

Poliisin rinnalla toimivien valvonta- ja muiden viranomaisten (verohallinto, rahoitustarkastus, ulosotto, tullit jne.) merkitys erityisesti talousrikosten

ja rahanpesun paljastamisessa todettiin keskeiseksi. Näiden tahojen aktiivisuuden pitäisi lisääntyä jotta tällä alueella saadaan tuloksia aikaan.

Vaikka sektorirajat ylittävän yhteistyöllä katsottiin olevan keskeinen merkitys, eri viranomaisten reviiirikiistojen arvioitiin saattavan tuottaa ongelmia. Intressiristiriitojen pääteltiin syntyvän siitä, ettei ymmärretä (tai haluta ymmärtää) kansallisen turvallisuuden kokonaisuutta, ja eri toimijoiden roolia turvallisuuden ylläpitämisessä. Samassa vastauksessa ehdotettiin turvallisuusalan toimijoiden johtoon kuuluvilta edellytettäväksi koulutusta jotta he tunsivat turvallisuuden kokonaisuutena. Yhdessä vastauksessa todettiin: "Olen seurannut pyörteen silmässä tätä täysin käsittämätöntä toimintaa, jossa turvallisuutemme kustannuksella eri toimijat pyrkivät oman asemansa korostamiseen ja reviiirinsä laajentamiseen sekä yhteisten hankkeiden romuttamiseen."

Julkisen sektorin eri toimijoiden väliset ristiriidat liittyvät monesti rahoitukseen. Vastakkain voivat olla kunnat ja valtio, valtionhallinnon eri haarat, mutta myös hallinnonalojen sisällä saatetaan tavoitella samoja määrärahoja (esim. syyttäjät/tuomioistuimet, liikennepoliisi/huumepoliisi). "Nykyisen kaltaisesta sektorikohtaisesta kilpalaulannasta on päästävä eroon", todettiin yhdessä vastauksessa.

Yritysmaailman intressit ovat keskenään ristiriitaisia muun muassa talousrikosten kohdalla, koska osa elinkeinoelämästä kärsii harmaan talouden ja talousrikollisuuden aiheuttamista haitoista, osa taas käyttää näitä hyväkseen. Jälkimmäisessä tapauksessa intressit ovat ristiriidassa myös viranomaisten intressien kanssa.

"Poliisin byrokraattinen intressi kasvattaa omaa toimintaansa ja toimivaltansa" nähtiin mahdollisena ristiriitana muiden tahojen intressien kanssa. Julkisen sektorin ja kansalaisten välille saattaa syntyä jännitteitä "pehmeän" ja "kovan" linjan keinojen käytöstä turvallisuuden ylläpitämisessä. Sallitaanko esimerkiksi poliisille teletiedustelu, soluttautuminen jne. ja missä mittakaavassa, vai pidetäänkö kiinni esimerkiksi yksilön intimitteettisuojusta mahdollisista rikosepäilyistä huolimatta? Esimerkkinä eri väestöryhmien kohtelusta mainittiin Ruotsista "maahanmuuttajien tekemien rikosten käsittely silkkihan-sikkain rasismien pelossa".

Rikoksentorjuntaneuvoston ohjelmat koettavat vastuuttaa kuntia turvallisuusyhteistyöhön. Saman turvallisuusyhteistyön piiriin on yritetty tuoda myös yrityssektoria. Yrityssektorin osallistumisen ei arvioitu onnistuvan, koska yritysmaailma tuntee vastuunsa ensisijaisesti omistajilleen. Yrityssektori tulee

esittämään kasvavia turvallisuusvaatimuksia julkisen vallan suuntaan, ja näihin vaatimukseen arvioitiin ("nykyisen yrityssektoria voimakkaasti suosivan hengen mukaisesti") vastattavan, jolloin riskinä on kansalaisten saaman julkisen palvelun heikkeneminen.

Yhtenä ongelmana mainittiin, että käsitykset poliisin resurssien kohdentamisesta saattavat olla ristiriitaisia. Vaikka turvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön lisäämistä pidettiin järkevänä, esitettiin huoli siitä, ettei poliisin ydintehtävien hajauttaminen eri tahoille ole tarkoituksenmukaista.

Tilapäisiä ristiriitoja arveltiin syntyvän siitä, mikä on sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välinen raja. Poliisin merkityksen arvioitiin tässä suhteessa korostuvan, rajan merkityksen säilyvän ennallaan. Rajavartiolaitoksen muuttuminen rajapoliisiorganisaatioksi lisää toisaalta olennaisesti sen (ja tullin) merkitystä valvonta- ja tutkintaviranomaisena sekä rikosanalyysitoiminnassa. Puolustusvoimatkin pyrkivät laajentamaan reviiriään sisäisen turvallisuuden alueelle (mm. itsepuolustus- ja kansalaisten turvakurssit). Puolustusvoimien toivottiin laajentavan rooliaan siviiliviranomaisiin päin.

Myös tietoturveysryitykset kuuluvat turva-alaan. Niiden merkityksen arvioitiin kasvavan huomattavasti. Erilaisten henkilösuojaustehtävien ennustettiin kasvavan. Samaten yksityisten turva-alan yritysten pääteltiin lisäävän toimintaansa viranomaisille perinteisesti kuuluvilla aloilla, esimerkkinä vapautensa menettäneiden vartiointi.

Yhdessä vastauksessa esitettiin, että kysymyksenasettelu joidenkin turva-alan toimijoiden merkityksen lisääntymisestä ja toisten vähenemisestä vaikuttaa tarkoitushakuiselta. Pienen maan tulee tämän vastauksen mukaan keskittyä siihen, miten olemassa olevilla resursseilla tehdään asiat mahdollisimman hyvin, jolloin eri toimijoiden erityisosaamista pitäisi käyttää niin, että eri toimijat tukisivat toisiaan erilaisissa tilanteissa.

5.6 Mihin asioihin tarttumalla turvallisuuden eri toimijat voivat parantaa turvallisuutta tulevaisuudessa?

Edellä on tullut esiin monia jännitteitä turvallisuusalan eri toimijatahojen välillä. Silti laaja-alainen² (mutta myös tarkasti kohdennettu) yhteistyö, verkostoituminen, rooleista sopiminen (työn ja vastuun jako) ja innovatiiviset ratkaisut koettiin keskeiseksi tavaksi parantaa turvallisuutta. Reseptit voidaan kirjoittaa yleisesti: "Tilannetta ja sen kehitystä on analysoitava, suunniteltava yhteiset toimet ja toteutettava ne tehokkaasti". Tai: "Tulee luoda toimintastrategia, joka sisältää koti- ja koulukasvatuksen, syrjäytymisen ehkäisemisen, rikoksiin syyllistyneiden kiinnioton ja rankaisemisen sekä heidän yhteiskuntaan paluunsa kunnollisen hoitamisen." Lisäksi mainittiin "ajantasainen ja ennakoiva toimintaympäristömuutoksiin liittyvä analyysitoiminta ja suunnittelu (...) sekä yhteisen analysoidun tiedon perusteella tehdyt sektorikohtaiset sovitut tavoitteeseen tähtäävät toimintasuunnitelmat". Turvallisuudentunnetta lisäävän tiedotuksen suunnitelmallista tehostamista kaivattiin myös.

Sisäisen turvallisuuden ohjelma nimettiin hyväksi pohjaksi toiminnalle (toisaalta sisäisen turvallisuuden ohjelma sisältää "oikeat vastaukset", jolloin "ennustaminen" voi pohjautua siitä saatuihin tietoihin), mutta samalla todettiin se, että on tarpeellista ottaa huomioon puolustuselonteossa olevat sisäistä turvallisuutta koskevat asiat. Ulkoiseen ja sisäiseen turvallisuuteen sijoitettavan panostuksen suhdetta esitettiin arvioitavaksi ennakkoluulottomasti.

"Mielestäni kaikkien toimijoiden tulisi entistä enemmän korostaa ennalta ehkäisevän työn merkitystä ja näkökulmaa, eikä vain toimia perinteisellä tavalla eli yleensä reagoimalla sitten, kun jotain tapahtuu." Kasvatusta ja valmennusta tarvitaan synnytysvalmennuksesta (ensimmäiset vuodet lapsen kehityksessä tärkeät) ikääntyneisiin, mukaan lukien nuorisoi-koaluokat, koulu, sosiaalitoimi, kunnat. Esitettiin, että ministeriöt voivat määrätä alaisiaan viranomaisia toimimaan erilaisissa turvallisuushankkeissa. Kunnat sen sijaan sitoutuvat hankkeisiin vain, jos pitävät niitä omalta kannaltaan järkevinä. Kyseessä on pitkän aikavälin prosessi. Lisärahoituksen varaan ei uskottu olevan mahdollista rakentaa toimintaa.

² Laaja-alaisuuden ongelmaksi saattaa nousta myös toimijoiden suuri määrä ja se, että toimijat ovat vieraita toisilleen.

Keskeisiksi katsottiin yleiset sosiaalipoliittiset ratkaisut, kriminaalipoliitikassa painopisteen siirtäminen laaja-alaiseen rikoksentorjuntaan, poliisi pitäminen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaajana sekä rikosten tutkinnan, oikeuskäsittelyn ja päätösten toimeenpanon tehokkuus. Monessa vastauksessa korostettiin liikenneturvallisuuteen panostamisen tärkeyttä. Yrityksillä on vastuu talousrikosten torjunnasta. Henkilökohtaisessa suojautumisessa kannatettiin passiivista suojautumista koskevan valistuksen lisäämistä.

"Voimavarojen jaossa ja suuntaamisessa on otettava perusteeksi perusoikeuksien etusijajärjestys ja tuloksellisen toiminnan edistäminen. On määriteltävä turvallisuuden eri osa-alueille mitattavat tavoitetasot ja luotava yksiköille yhtäläiset toimintaedellytykset näiden tavoitteiden saavuttamiseksi." Korostettiin myös viranomaisia kohtaan tunnetun luottamuksen säilyttämistä korkealla tasolla ja korruption ja muiden kielteisten piirteiden juurtumisen estämistä.

Pitäisi varmistaa riittävä tiedon välittyminen eri viranomaisten välillä. Tämä olisi varmistettava lainsäädäntöä tarkistamalla. Lainsäädäntöä kehittämällä voidaan myös kaventaa rikollisuuden toimintaedellytyksiä. Korostettiin paikallistason turvallisuus- ja liikenneturvallisuussuunnitelmien saamista todellisiksi toimintaa suuntaaviksi asiakirjoiksi. Ulkomaalaisasiat eli vähemmistöjen integrointi ja väestöryhmien vastakkaisuuksien vähentäminen tulee hoitaa kunnolla. Kansalaisjärjestöjen panos saattaa tässä olla tärkeä.

Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyötä toivottiin kehitettävän myös kansainvälisesti; tämä saattaisi tarkoittaa muiden maiden käytänteisiin perehtymistä ja niiden mahdollista soveltamista suomalaissa turvallisuuden kehittämisessä, ja konkreettista yhteistyötä mm. tietojen vaihdossa, rikollisuuden tutkinnassa ja ehkäisyssä. Ulkomaisista paikallisista rikoksentorjuntahankkeista mainittiin esimerkkinä tehokkaasta puuttumisesta New York.

5.7 Poliittisten päätöksentekijöiden odotukset poliisia kohtaan

Arviot poliittisten päättäjien poliisia koskevista odotuksista olivat vastauksissa varsin samansuuntaisia. Vastaukset on tiivistetty alla olevaan luetteloon. Kustannustehokkuus, kontrolloitavuus ja palveluhalukkuus olivat usein esiin tulleita toiveita.

- Tehokas ja tehokkaasti johdettu, enemmän tulosta vähemmällä rahalla.

- Asianmukainen poliittinen valvonta.
- Asianmukainen toiminnan laillisuuden valvonta.
- Tehokkuutta myös valtarakenteita koskettavan taloudellisen rikollisuuden torjunnassa.
- Korkea ammattitaito: luotettava, ammattitaitoinen, moderni työote, tasapuolinen, rehellinen.
- Vähintään nykyinen turvallisuuden taso: lyhyt hälytysaika, nopea rikosten selvittäminen, aloitteellinen, palveluhenkinen, yhteistyökykyinen.
- Painotusta rikosten ennalta ehkäisyyn. Toisaalta ennalta ehkäisevä työ saattaa poliitikkojen tavoitteenasettelussa jäädä jalkoihin, koska se kantaa hitaasti hedelmää ja sen tuloksia on vaikea mitata.
- Arkipäivän rikollisuuteen panostamista.

5.8 Millaista poliisia kansalaiset tulevaisuudessa haluavat?

Kansalaisten odotukset poliisilta ovat arvioiden mukaan suuret. Samanlaisia tuloksia saatiin Helsingissä poliisin palvelukykyä selvittäneessä tutkimuksessa (Heiskanen & Roivainen 2005). Mahdottomaksi yhtälöksi todettiin odotus poliisin näkymisestä, nykyisistä resursseista sekä toiminnan tehokkuudesta. Toisaalta odotetaan, että poliisi on "kansalaisen normaalielämässä näkymätön ja siihen vaikuttamaton" – riittää, että poliisi on tarvittaessa paikalla. Kansalaisten poliisia koskeva kuva arvioitiin hyväksi. Sitä osoittavat poliisin kansalaisilta saama suuri luottamus kyselytutkimuksissa. Nykyisenkaltaisen tilanteen toivottiin jatkuvan. Luottamusta kalvavaksi piirteeksi voi nousta poliisin oikeus tehdä rikoksia peitetöinnässä.

"Odotuslista" oli seuraava:

- Läsnäolo näkyy, nopeasti tavoitettavissa, valvoo ihmisten asuin- ja työympäristöä, puuttuu tehokkaasti järjestyshäiriöihin ja muihin lainvastaisiin tekoihin, selvittää myös massarikoksia joutuisasti, omaa riittävät toimivaltuudet.
- Ammattitaitoinen: luotettava, rehellinen, lahjomaton, tehokas, malttinsa säilyttävä, empaattinen, tasapuolinen, toiminnallaan turvallisuus-

den tunnetta ylläpitävä, motivoitunut, lain mukaan toimiva, kykenevä myös vakavan rikollisuuden torjuntaan.

- helposti lähestyttävä, kansanomainen ja ihmisten ongelmia kunnioittava, ei "rambomaista" ulkoista kuvaa.
- Kaivataan kasvollista poliisia, jonka voi tunnistaa ihmisenä eikä vain instituutiona.
- Korkea ammattitaito vakavan rikollisuuden torjunnassa.

5.9 Poliisin laillisuusvalvonnan kehittäminen

Jonkan raporttia pidettiin kehittämisen sopivana lähtökohtana. Laillisuusvalvonnan edellytettiin toimivan läpikulkevana periaatteena koko organisaatiossa ja sen haluttiin olevan osa jokapäiväistä johtamista. Laillisuusvalvonnassa toivottiin keskittymistä "rankimpien" toimivaltuuksien erityisen tarkkaan sisäiseen keskitettyyn valvontaan. Poliisin koulutusta laillisuusvalvontaan liittyviin asioihin haluttiin lisättäväksi ja täydennettäväksi niin, että se jatkuu koko työuran (esim. vuosittaista koulutuspäivää ehdotettiin). Sisäisen (poliisin oma) ja ulkoisen valvonnan verkottumista ja vuoropuhelua lisäämällä ja kehittämällä ja toimintaa yhdessä suunnittelemalla esitettiin laillisuusvalvonnan keinoiksi. Myös poliisin laillisuutta koskevaa arvokeskustelua – ja ammatitietikkaa koskevaa keskustelua ylipäätään – on syytä lisätä. Todettiin, että kyse on enemmän asenteesta kuin muusta.

Lisätoimijoita tai uusia elimiä ei katsottu tarvittavan, mutta nykyisten roolia olisi selkiytettävä ja toimintaa tehostettava. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin sisäisen tarkastuksen yksikköä sisäasiainministeriöön. Ehdotettiin myös riippumatonta sisäistä tarkastusta, jonka vuosiraportti olisi julkinen sekä eduskunnan valvonnassa tapahtuvia "täsmätarkastuksia" epäsäännöllisin väliajoin (4 – 6 vuodessa). Ulkopuolisen valvontaelimen muodostamisen katsottiin lisäävän luottamusta poliisiin.

Todettiin myös, ettei "poliisin päätoimiala ole oman toiminnan laillisuusvalvonta, vaan tehokas lainmukainen toimialan mukainen toiminta, joka realisoituu turvallisuuspalveluina ja sitä kautta kansalaisten viihtymisenä". Koska virheitä on tehty, ongelmaan on kuitenkin syytä puuttua. Seuraamusten haluttiin olevan oikeassa suhteessa tekoihin. Ongelma syntyy, jos "kaikki väitetyt virheet leimataan 'poliisirikoksiksi' ja tutkitaan vakavien rikosepäilyjen selvittämiseksi tarpeellisessa menettelyssä".

Laillisuusvalvonnan esitettiin liittyvän keskeisesti esimiehisyteen ja johtamiseen; "lähiesimiestoiminta kaikilla tasoilla suunnitelmalliseksi". Laillisuusvalvontaa esitettiin kehitettäväksi myös poliisin lääninjohdon roolia tehostamalla sekä esimiesvirastona että kantelukäsittelijänä. Kyseessä on poliisitoiminnan laatuun liittyvä tekijä. Poliisien rekrytointitapoja pitäisi parantaa, jotta alalle tuleva aines sopii poliisin ammattiin. Laillisuusvalvonnan pitää olla suunnitelmallista ja jatkuvaa. Olisi "luotava kattava sisäisen valvonnan ja tutkinnan järjestelmä, jonka yhteydessä myös poliisirikosten tutkinnan järjestelyt tulisi uusiksi ja selkiinnyttää". Edelleen kaivattiin kaikille tasoille "uloskirjoitettu" laillisuusvalvontajärjestelmä.

Tietoteknisin ratkaisuin haluttiin varmistettavaksi, etteivät "inhimilliset tekijät vaaranna laillista toimintaa". Tietorekisterien käytön valvontaa (koskee myös hätäkeskusten päivystäjiä) esitettiin lisättäväksi. Uusien "epäkonventiaalisten" esitutkimusmenetelmien ja pakkokeinojen käyttöä toivottiin seurattavan tarkasti.

5.10 Muut turvallisuuden kehitykseen liittyvät asiat

Vastaajille esitettiin myös kysymys 'mitä muuta haluatte sanoa turvallisuuden tulevasta kehityksestä?' Tämä oli tyypillinen kyselyissä käytetty lopetuskyseminen. Sen tavoitteena oli kerätä sellaista tietoa, jota vastaaja halusi kertoa, muttei ollut edellisissä kysymyksissä sanonut.

"On olemassa kaikki edellytykset hyvään turvallisuuteen maassamme jatkossakin", vaikka "viranomaisyhteistyössä kaikilla tasoilla on vielä paljon kehitettävää". Turvallisuustilanteen kehittäminen edellyttää asian jatkuvaa esillä pitämistä. Sisäisen turvallisuuden ohjelma todettiin hyväksi aluksi, mutta painotettiin, että sisäasiainministeriön tulisi toimia siitä lähtökohdasta, että kyseessä on usean ministeriön ja hallinnonalan yhteinen hanke, jonka tavoitteena on kansalaisten turvallisuuden lisääminen.

Keskeinen turvallisuuden takaaja on ihmisten hyvinvointi. Syrjäytymistä aiheuttavat tekijät tuotiin esiin turvallisuusuhkana: työttömyys, päihteet, heikko koulutus, terveysongelmat ja asumisongelmat. Näihin ongelmiin panostaminen nähtiin tärkeäksi. Turvallisuuteen liittyvistä tekijöistä haluttiin luotettavaa informaatiota, ja voimavarojen lisäämistä tutkimus- ja kehitystyöhön sekä kansainväliseen yhteistyöhön. Terrorismin vastainen sota vaikuttaa osaltaan kansainväliseen toimintaympäristöön samoin kuin kiihtyvä kilpailu hupenevista raaka-aineista ja muista resursseista.

Toisaalta turvallisuuskehityksen esitettiin riippuvan osittain kansallisten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevista tekijöistä. Pitkälti on silti kyse suomalaisten poliittisten päättäjien tekemistä valinnoista taloudellisten ja muiden arvojen välillä. Toinen vastaaja totesi. "Päättäjien tulee nähdä turvallisuuden merkitys myös resursoinnissa."

Toisaalta sisäisen turvallisuuden yksipuolisen kehittämisen ottamatta huomioon muita kansallisen turvallisuuden osa-alueita ja niiden kehityksen suomia mahdollisuuksia tukea sisäisen turvallisuuden lujittamista arvioitiin johtavan päällekkäisten resurssien kehittämiseen ja siten yhteiskunnan voimavarojen tuhlaamiseen. Resurssien hukkakäyttöön pelättiin johtavan myös sen, että toteutumattomiin uhkiin reagoidaan liian voimakkaasti.

Yhden vastauksen mukaan "Suomi on vuosikymmeniä rakentanut kansallisen turvallisuutensa kokonaisuutta toimintaympäristömme sisältämien uhkapotentiaalien perusteella. Siis sen mukaisesti, millaiset potentiaalit ympäristössämme voivat kehittyä meille todelliseksi uhkaksi. Mikäli nykyinen pyrkimys irtautua tästä kokonaisuuden tasapainoisesta kehittämisestä kohti "kvartaaliturvallisuuden" edellyttämää ja aina reagoivaa kehitystä toteutuu, olemme ottaneet lähtöaskeleen kohti kansallisen turvallisuutemme perusteiden romuttamista."

Turvallisuus nähtiin keskeisenä ihmisten viihtyvyyteen liittyvänä tekijänä ja se tulisi mieltää entistä enemmän kaikkien toimijoiden perusvelvollisuudeksi, ja turvallisuusviranomaisten toiminta tulisi turvata tulevaisuudessakin, koska nopeat muutokset ovat mahdollisia (esim. suuronnettomuudet, terroriteot). Nykyisillä voimavaroilla pidetään huolta vain perusturvallisuudesta.

Poliisin kehittämisen kannalta tuotiin esiin tarve rekrytoida työntekijöitä vähemmistöryhmistä "puhevälkien" vahvistamiseksi. Edelleen tulevaisuudessa korostuvat kielitaito ja kansainväliset kontaktit, vaikka turvallisuus tuotetaan suurelta osin paikallisesti. Korostettiin poliisin lähityöskentelyalueen asioiden tuntemista. Tämä voisi tapahtua lähipoliisityötä kehittämällä.

Jako sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välillä katsottiin vanhentuneeksi. Painopisteitä kokonaisturvallisuuden kentässä toivottiin arvioitavan uudelleen.

Eräitä irrallisia kommentteja:

"Suojelupoliisin tehtävät ja toimintaedellytykset tulisi määrittää nykyäikää vastaavaksi."

"Liikenteen varsinaista valvontaa koskevat tehtävät tulisi ulkoistaa ja yksityistää."

Turvallisuuden tulevaan kehitykseen arvioitiin vaikuttavan myös sen, miten poliisiorganisaatiota kehitetään. Kihlakuntakuntajärjestelmän kehittäminen toivottiin toteutettavaksi "hallitusti ja pitkäjänteisellä tähtäyksellä".

Todettiin myös, että "poliisin on hyvä pysyä poliisina. Eriasteisin pakkokeinovaltuuksin varustettujen puolivirallisten joukkojen syntymistä olisi syytä valvoa."

Lopuksi: "Turvallisuuskehitys on varsin pitkälle sittenkin omilla käsissämme. Tilanne on monin tavoin vielä hallittavissa, mutta ei enää kauan. Jos löydämme yhteisen vision ja päämäärän kaikkien toimijoiden kesken, ja jossa jokainen sen jälkeen tekee oman tehtävänsä, tilanne pysyykin hallinnassa. Ulkoiset uhat ovat todellisia, mutta sittenkin itse voimme vaikuttaa, miten ne toteutuvat Suomessa. Meillä pitää olla säännöllisesti kokoontuva tulevaisuuden ennakkointia pohtiva verkosto valtakunnan tasolla, läänitasolla ja paikallisella tasolla. Samoin tulee olla kansainvälinen vastaava verkosto. Tämä siis tulevaisuuden uhkien ennakkointia ja sitä kautta niihin vaikuttamisen mahdollistavaksi kokonaisuudeksi. Kun ennakoitaan nykyisellä kehityksellä jonkinlainen negatiivinen tulevaisuus turvallisuusmielessä, meidän on kyettävä esimerkiksi mekanismilla vaikuttamaan ko. tulevaisuuden ennakkointiin tarvittavilla ennakoituilla strategian muutoksilla ja painopisteillä. Meidän on myös uskallettava panostaa enemmän ennalta estävään työhön silläkin varjolla, että lyhyellä ajanjaksolla tulokset menisivät huonompaan suuntaan. Kun tulevaisuudessa häiriöiden tekijät ovat yhä ammattimaisempia, on myös turvallisuuden toimijoiden oltava yhä ammattimaisempia. Toisaalta kun tekijöiden määrä vähenee, on myös tekijäkeskeisyydellä tulevaisuudessa yhä tärkeämpi rooli."

6 Poliisin strategiapäivien paneelikeskustelu

Tässä luvussa esitellään tiivistelmä 13.4.2005 poliisin strategiapäivien keskustelussa esiin tulleista näkemyksistä. Seminaarissa järjestettiin paneelikeskustelu, johon osallistuneet tutustuivat etukäteen tämän raportin asiantuntijakyselyn tuloksiin. Paneelin puheenjohtajana toimi Risto Honkonen, joka ennen paneelikeskustelua esitteli asiantuntijakyselyn päätulokset. Tässä esitettävä tiivistelmä perustuu tilaisuudesta laadittuun muistioon, jonka kirjoitti Tarja Mankkinen.

Paneelikeskusteluun osallistuivat:

Littunen Jarmo, osastopäällikkö, oikeusministeriö

Rantala Kati, erikoistutkija, Poliisiammattikorkeakoulu

Saira Pentti, lääninpoliisijohtaja, Lapin lääni,

Salmi Kari, valtiosihteeri, sisäasiainministeriö

Salminen Markku, poliisiylijohtaja, sisäasiainministeriö

Myös yleisön joukosta käytettiin muutama puheenvuoro. Tässä tiivistelmässä esitetyt näkemykset tuodaan esiin samaan tapaan kuin edellä esitetyt kyselyn tulokset. Kannanottojen hyvyyttä ei arvioida, ainoastaan tuodaan esiin keskeisimmät esitetyt näkemykset. Näistä ei välttämättä vallinnut yksimielisyyttä panelistien kesken.

Keskustelussa korostui erityisesti rikollisuuden ja turvallisuusuhkien ennalta ehkäisy. Katsottiin, että ennalta ehkäisevään työhön on panostettava, vaikka turvallisuustilanne lyhyellä aikavälillä menisi huonompaan suuntaan. Tämä on virkamiesten vastuulla, sillä poliitikot eivät pysty riittävään pitkäjänteisyyteen. Heidän pitää saada tuloksia nopeasti. Tutkijoilla on suuri vastuu tuottaa tietoa siitä, miten erilaiset ennalta estävät toimenpiteet vaikuttavat. Ennalta ehkäisevä toiminta on usein vaativaa, koska vaikuttavuusketjut ovat pitkiä.

Ennalta ehkäisevän työn vaikutusten tutkiminen on kuitenkin vaikeaa mittaamisongelmista johtuen. Usein ongelmana on myös se, että tavoitteet on määritelty niin epämääräisesti, että tulosten arviointia on niiden pohjalta mahdoton tehdä. Ennaltaehkäisy edellyttää tutkimustietoa siitä, millä keinoilla tavoitteisiin voidaan päästä. Esimerkiksi alkoholin osalta tällaista suomalaista yhteiskuntaa koskevaa tietoa on olemassa. Sen sijaan huumeiden osalta tiedot ovat heikot.

Voidaan myös kysyä sitä, mitkä ovat poliisin keinot rikollisuuden ennalta ehkäisyssä. Olisiko esimerkiksi huumeiden leviämiseksi Suomeen voitu tehdä jotain? Ennalta ehkäisy on välttämätöntä ja yksin poliisin keinoin sitä ei kyetä tekemään. Reviirirajat on kyettävä keskusteluihin poistamaan.

Yleisiä rikollisuutta ehkäiseviä tekijöitä ovat korkea koulutustaso ja hyvinvoinnin ylläpitäminen. Näillä pystytään ehkäisemään syrjäytymistä. Myös viranomaisyhteistyö ja yhteistyö kolmannen sektorin kanssa ovat tärkeitä asioita. Lisäksi keinovalikoimaan tarvitaan kansainvälinen yhteistyö mm. EU:n puitteissa. Oikeusjärjestelmää ja sosiaaliturvajärjestelmää tulisi laajemmin integroida. Hyvä esimerkki on sosiaalityöntekijöiden sijoittaminen poliisilaitoksille. Poliisi löytää ihmiset, joilla on ongelmia ja sosiaalisektorin työntekijä pystyy vaikuttamaan niihin. Sisäisen turvallisuuden ohjelma vie eteenpäin viranomaisten yhteistyötä.

Syrjäytymisen ehkäisy sai keskustelussa huomiota. Todettiin, että kansalaiset tulevat jatkossa vaatimaan toimenpiteitä syrjäytymistä vastaan ja asia onkin poliittisella asialistalla jatkuvasti. Syrjäytyminen todettiin sisäisen turvallisuuden ohjelmassa keskeisimmäksi uhaksi ja rikollisuutta edistäväksi tekijäksi. Suomessakin on alkanut esiintyä ylisukupolvista köyhyyttä, jota ei kyetä katkaisemaan. Vakavasti syrjäytyneiden auttaminen näkyy kuitenkin nopeasti myös poliisille välittöminä hyötyinä. Poliisin ja sosiaalipuolen yhteistyötä haittaa jonkin verran niiden erilaiset ohjausjärjestelmät. Sosiaalitoimi on kunnallista ja kunnat määrittelevät pitkälti itse yhteistyön tarpeen ja toimenpiteet, joihin ovat valmiit.

Myös viranomaisyhteistyöstä keskusteltiin. Todettiin, että oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön yhteistyö on kehittynyt suotuisasti. Siitä on esimerkkinä konekielisten tietojen siirto vankirekisteristä poliisille. Samoin esitutkintayhteistyö on menossa hyvään suuntaan. Myös toiminnan suunnittelussa ollaan käynnistämässä yhteistyötä ministeriöiden välille.

Asiantuntijakyselyn rikollisuuden tulevasta kehityksestä antama kuva todettiin synkäksi. Tätä ei kuitenkaan pidetty ainoana mahdollisuutena. Uskottiin, että myönteisempikin kehitys on mahdollinen. Esimerkiksi huumausainerikollisuus saattaa olla kääntymässä laskuun. Nuorisokulttuurin muutokset voivat edistää tätä suuntaa. Omaisuusrikosten väheneminen on kansainvälinen ilmiö ja nähtäväksi jää tapahtuuko tämä myös Suomessa. Väkivallan vähentämisohjelma on merkittävä hanke. Sillä voidaan saada aikaan myönteisiä

siä tuloksia. Jos myönteinen kehitys toteutuu, voitaisiin siirtää resursseja mas-sarikoksista muiden rikosten torjuntaan.

Turvallisuuden aikaansaaminen ja resurssit tulivat esiin parissa puheen-vuorossa. Ulkomailta löytyy esimerkkejä hyvin erilaisista keinoista turvalli-suuden parantamisesta. Esimerkiksi Englannissa on vaalitaistelussa esillä poliisien määrän tuntuva lisääminen. Uusien merkittävien resurssien saamiseen poliisille tai laajemmin koko oikeusjärjestelmälle ei uskottu. Tästä syystä on erityisen tärkeää, miten resurssit suunnataan. Epätodennäköisiin uhkakuviiin vähiä resursseja ei välttämättä kannata suunnata. Sen sijaan ilmeisiin uhkiin pitää ja voidaan varautua ennakolta. Poliisin organisaatiota tulee kehittää tehokkaammaksi.

Väestön ikääntymisteema oli myös esillä. Keskustelussa ikääntymistä käsiteltiin liikenneturvallisuuden näkökulmasta. Ikääntyneille ihmisille pitäisi kehittää uusia ratkaisuja liikkumiseen. Esimerkiksi rajoitettu ajo-oikeus tai täydentävä ajo-opetus voisivat toimia vaihtoehtona kortin pois ottamiselle. Kontrolli ja kovat keinot eivät yleensäkään saisi olla aina päällimmäisiä ratkaisuja ongelmiin. Ikääntyminen ei ole sellainen riskitekijä liikenteessä kuin usein luullaan, sillä tutkimusten mukaan ikäihmiset kompensoivat puutteitaan varovaisemmalla ajamisella. Myöskään kaikki sairaudet eivät ole riskejä lii-kenteessä. Ikääntyneiden siirtäminen autoilijoista polkupyöräilijöiksi sen si-jaan lisää riskejä. Suurin ongelma, jonka ikääntyminen liikenteessä aiheuttaa on se, että nopeuksien hajonta kasvaa. Ikääntyvien ei oikein sallita ajaa ha-luamallaan hiljaisella vauhdilla.

Kyselyn ajankohtaisesta erityisteemasta, laillisuusvalvonnasta käytettiin pari puheenvuoroa. Todettiin, että laillisuusvalvonta tulee olemaan jatkossa-kin esillä. Toimijoiden roolien selkiyttäminen ja toimintojen tehostaminen ovat tärkeitä asioita. On hyvä, että esimiestyöllä seurataan ja tuetaan toimin-nan laillisuutta. Ennakoiva valvonta ja ohjaus ovat erityisen tärkeitä.

7 Yhteenveto

Käsillä oleva raportti vastaa teemaltaan Mannermaan vuonna 1997 julkaisemaa raporttia 'Poliisin strategiat'. Kyseinen julkaisu on poliisin vuonna 1995-96 toteutetun strategiaprojektin loppuraportti. Tulevaisuusarviot muodostettiin tuolloin kahdessa poliisin omista asiantuntijoista koostuneessa ryhmässä sekä jatkotyöstettiin poliisin strategiapäivillä useammassa pienryhmässä. Työskentelyssä tulevaisuuden uhkia tarkasteltiin kolmen vaihtoehdoisen yhteiskuntakehitysskenaarioiden pohjalta. Vaikka metodi tuolloin oli erilainen kuin tässä tutkimuksessa ja myös tutkimustehtävä osin erilainen, on vertailun tekeminen tiettyjen teemojen osalta mahdollista.

Seuraavassa tarkastellaan teemoittain Mannermaan ja käsillä olevan tutkimuksen tulosten yhtäläisyyksiä ja eroja koskien erilaisia uhkatekijöitä. On huomattava, että **taulukossa ei niinkään esitetä todennäköisiä kehityssuuntia, vaan mahdollisia eli sellaisia uhkia, jotka tiettyjen ehtojen vallitessa kyseiseen teemaan liittyen voivat toteutua.**

Teema	Mannermaa 1995-96	Heiskanen & Honkonen 2005
Väestörakenne	Väestö ikääntyy, mutta runsas maahanmuuttajien määrä saattaa pitää väestön ikärakenteen tasa-painoisena.	Väestö ikääntyy voimakkaasti. Vanhuksiin kohdistuu aiempaa enemmän rikoksia ja heidän turvan tarpeensa kasvaa. Toisaalta nuorten ("rikosikäisten") määrä vähenee, mikä vähentää rikollisuutta.
Maan sisäinen muuttoliike	Muuttoliike maaseudulta kaupunkiin lisääntyy.	Maaseudun autioituminen kasvaa ja niin turva- kuin muutkin palvelut siellä heikkenevät. Vaarana on joidenkin kaupunginosien slummiutuminen sekä kasvavat alueelliset turvallisuuserot kaupunginosien välillä.
Maahanmuutto	Yhteiskuntaa kehittyä alakulttuureja kuten erilaiset uskonnollis-kulttuuriset yhteisöt, rasistit, nuorisoalakulttuurit. Yhteiskunnassa ei enää ole homogeenista arvo-maailmaa. Pahimmillaan kulttuurisesta moninaisuudesta aiheutuu	Sekä laillisten että laittomien maahanmuuttajien määrä kasvaa ja monikulttuurisuus lisääntyy. Väestöryhmien keskinäiset pelot ja epäluulot saattavat kasvaa ja rasismi lisääntyy.

	levottomuuksia, ääriliikkeiden toimintaa ja suvaitsemattomuutta. Katsottiin, että erityisesti Venäjältä tulevien laittomien maahanmuuttajien määrä voi kasvaa. Uhkana on myös hallitsematon poliittisten ja ympäristöpakolaisten virta maahan.	
Tietotekninen kehitys	Rikollisten kyky käyttää uutta teknologiaa, mm. tietoverkkoja, kasvaa. Tietoyhteiskuntaan liittyvä rikollisuus muodostuu merkittäväksi.	Tietotekniikan haavoittuvuus ja väärinkäyttö ovat yhä suurempia riskejä. Esim. rikokset tietoverkoissa kasvavat.
Ympäristöriskit	Riippuvat siitä, onko kestävä kehityksen periaatteilla saatu ympäristöongelmat hallintaan.	Esimerkiksi ydin- tai öljykatastrofit ovat mahdollisia.
Toimeentulo	Yhteiskunnan sosiaalinen eriytyminen aiheuttaa ongelmia. Syrjäytyminen lisääntyy, mistä aiheutuu levottomuuksia ja rikollisuutta.	Yhteiskunnasta tulee aikaisempaa eriarvoisempi ja syrjäytyminen lisääntyy, mistä seuraa perinteistä rikollisuutta. Järjestyntynyt rikollisuus pystyy helposti rekrytoimaan syrjäytyneiden joukosta "rivimiehiä".
Päihteet	Huumerikollisuus voimistuu, kansainvälistyy ja muuttuu ammattitaitoisemmaksi. Huumeiden käytökynnyks laskee ja saatavuus paranee. Huumeiden hankkimiseksi tehtävät omaisuusrikokset kasvavat.	Alkoholin ja huumeiden käyttö lisääntyvät samoin kuin huumausaineisiin liittyvän rikollisuuden. Kuitenkin arveltiin myös huumeiden käytön vähenevän.
Arvot ja normit	Yleinen moraalinen lasku yhdessä uskontojen merkityksen muuttuessa voi vaikuttaa arkipäivän rikollisuuteen. Itsekkyys, oman edun tavoittelu ja piittaamattomuus laista saattavat lisääntyä. Uhkana on myös kansalaisten poliisille antaman tuen heikkeneminen. Alakulttuurien syntyminen myötä normien yhdenmukaisuus vähenee.	Kylmät arvot vahvistuvat. Yhteisöllisyys ja yhteisvastuu vähenevät. Ihmisten keskinäinen luottamus voi heikentyä. Jos isoja tekijöitä perinteisessä ja talousrikollisuudessa ei saada pidettyä kurissa, voi tämä heijastua kansalaisissa "hällä väliä" asenteen kasvuna ja moraalisen heikkenemisenä.

<p>Turvallisuusodotukset julkista valtaa kohtaan</p>	<p>On mahdollista, että yhteiskunnallisten instituutioiden (hallitus, eduskunta, viranomaiset) arvovalta romahtaa, mikä demoralisoi yhteiskunnallisia arvoja. Palveluodotukset poliisia kohtaan kasvavat. Pakolaiset suhtautuvat poliisiin epäluuloisesti.</p>	<p>Turvallisuusodotukset kasvavat. Ihmiset sietävät riskejä yhä vähemmän ja katsovat, että julkisen vallan tulee hallita ja minimoida ne. Yhä koulutetummat kansalaiset ovat aiempaa tietoisempia oikeuksistaan eivätkä tyydy hallintoalmaisesta rooliin. Turvallisuusviranomaisilta odotetaan tehokkuutta ja hyvää palvelutasoa.</p>
<p>Yksityinen turvallisuussektori</p>	<p>Yksityinen turvallisuusbisnes voimistuu ja muodostuu menestyväksi alaksi. Se saattaa jopa ottaa laajan alueen haltuunsa: järjestyksen ylläpito, suojelutehtävät, talousrikosten selvittäminen, kansainvälisen rikollisuuden vastainen taistelu.</p>	<p>Riittäviä turvallisuuspalveluita ei saada julkiselta sektorilta, mistä johtuen ne, joilla on varaa, ostavat niitä yksityisiltä palvelun tuottajilta. Tästä seuraa yksityisen turvallisuussektorin kasvun jatkuminen ja ihmisten turvallisuustilanteen eriarvoistuminen.</p>
<p>Koettu turvallisuus</p>	<p>Järjestäytyneen rikollisuuden voimistuminen lisää yleistä turvattomuuden tunnetta.</p>	<p>Rikosten entistä näyttävämmästä ja aiempaa enemmän tunteisiin vetoavasta uutisoinnista johtuen turvallisuuden tunne saattaa heikentyä vaikka rikollisuus ei kasvaisikaan. Tämä heikentää kansalaisten yleistä hyvinvointia.</p>
<p>Perinteinen rikollisuus</p>	<p>Huumeiden käytön kasvusta johtuen arvaamaton väkivaltakäyttäytyminen kasvaa.</p>	<p>Väkivallan ja omaisuusrikosten määrän kehityksestä vallitsi asian tuntijoiden kesken selvästi ristiriitaisia käsityksiä.</p>
<p>Organisoitunut rikollisuus</p>	<p>Rikollisuuden kovat toimintamallit yleistyvät. Itärikollisuus pyrkii juurruttamaan toimintansa Suomeen. Rikollisuus kansainvälistyy.</p>	<p>Rikollisuuden organisoituminen lisääntyy, rikollisuus kovenee ja kansainvälistyy.</p>
<p>Liikenne rikollisuus</p>	<p>Liikennemäärät kasvavat. Huumeiden käyttö liikenteessä kasvaa. Kansainvälinen liikenne teillä lisääntyy, minkä seurauksena pääteillä esiintyy erilaisia liikennekulttuureja. Jos yleinen moraalinen heikenee, näkyy se välinpitämättömyytenä liikenteessä.</p>	<p>Piittaamattomuuden uskottiin lisääntyvän, mutta liikenne rikosten katsottiin myös vähenevän.</p>

Talousrikollisuus	Harmaa talous lisääntyy. Teollisuus- ja talousvakoilu sekä rahanpesu kasvavat. Ympäristörikollisuus saattaa voimistua. Lisääntyvä talousrikollisuus voi olla yhteydessä virkakunnan korrup-toituvuihin osiin.	Järjestäytynyt rikollisuus siirtyy talousrikollisuuteen suurempien voittojen houkuttelemana.
Terrorismi	Terrorismia pidetään mahdollisena, jos kansainvälis-poliittinen tilanne ja maail-mantalous kehittyvät epä-suotuisasti.	Suomeen ei kohdistu suoranaista terrorismin uhkaa, mutta pitkällä tähtäimellä terroriteon kohdistumi-nen suomalaiseen kohteeseen on mahdollista. Yhden vastaajan nä-kemyksen mukaan tämä on jopa todennäköistä.

Molemmissa tarkasteluissa mukana olleiden asioiden, eli edellä olevassa taulukossa mainittujen, osalta voidaan havaita tulosten jopa hämmästyttävä yhdenmukaisuus. Tiettyjä painotuseroja on havaittavissa, mutta kaiken kaikkiaan teemat ja uhkakuvat ovat pitkälti samat. Vajaa vuosikymmen sitten tehdyssä raportissa painottuivat nykyistä tilannetta enemmän pakolaiset ja huumet. Tämän hetken sisäisen turvallisuuden keskustelua leimaavia teemoja taas ovat ikääntyminen, syrjäytyminen ja terrorismi. Mistään merkittävästä agendan muutoksesta ei tämän vertailun perusteella kuitenkaan ole kysymys.

Kaikki tässä raportissa esillä olleet asiat eivät olleet mukana Mannermaan kysymyksenasettelussa. Näin kaikkien käsillä olevan raportin tulosten osalta tällaista vertailua ei voida tehdä.

Turvallisuuden kehittämisessä asiantuntijoiden arvioilla, jotka perustuvat tutkimuksiin, selvityksiin ja seurantaan, on suuri merkitys. Mielenpitemen ja fak-tan raja on usein veteen piirretty viiva, ainakin jos on kyse tulevaisuutta kos-kevistä arvioista. Faktat sinällään eivät sano mitään tulevaisuudesta, mutta uskomme, että vastaajamme faktoja hyväksi käyttäen pystyvät hyvin arvioi-maan tulevaa kehitystä ja siihen liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia.

Joissain asioissa esiintyi erilaisia mielipiteitä, joistain asioista vallitsi melko suuri yhteisymmärrys. Yksimielisyys tuntui vallitsevan yhteiskunnan hyvinvoinnin kokonaisvaltaisen kehityksen suuresta merkityksestä. Syrjäyty-minen toimii usein pohjana rikolliseen toimintaan ryhtymisessä. Hyväosaiset kokevat muita vähemmän turvattomuutta.

"Omaisuu den ja yksityisyyden suojan kannalta suurimmat uhat tulevat tietojärjestelmien ja tietoturvallisuusloukkausten kautta." Tämä väittä mä to-dettiin eri sanoin monessa vastauksessa, samoin se, että "perinteisten" väki-valta- ja omaisuusrikosten määrä tulee laskemaan. Samanlaista kehitystä on tapahtunut USA:ssa. Toisaalta muun turvallisuuden ja elintason parantue ssa väkivallan subjektiivinen (koettu) törkeysaste saattaa kasvaa.

Yleisen hyvinvoinnin kasvaessa väestö odottaa entistä parempaa turvalli-suutta, sekä sitä koskevaa tietoa. Tiedottamisen merkitys kasvaa, koska mo-nella ei ole omakohtaisia kokemuksia rikoksen kohteeksi joutumisesta. Kuka tiedottaa yhteiskunnan turvallisuuden tilasta ja miten?

Globalisaatio tulee muuttamaan suomalaista turvallisuustilannetta ja po-liisiin toimintakenttää monella tavalla. Muun muassa kansainvälistymistä seu-raava yhtenäistyvä lainsäädäntö vaikeuttaa kansallisvaltioiden mahdollisuuk-sia käyttää paikallisia keinoja rikosten torjunnassa. Uhkakuvaksi nousee myös se, että talouden kansainvälistyessä kansalliset mahdollisuudet rikos- ja siviilioikeudelliseen sääntelyyn heikkenevät. Valtiot myös kilpailevat pääomasta alhaisella sääntelyllä (ks. Sisäisen turvallisuuden kehityssuunnat ja uhkat 2003).

Järjestäytynyt rikollisuus on sekä Suomessa että muualla Euroopassa ha-vainnut talousrikollisuuden perinteisiä rikosmuotoja tuottoisammaksi ja riskit-ömämmäksi rahanansaintamuodoksi. Esimerkkeinä tästä ovat rahanpesu, ar-vonlisäveropetokset, sisäpiirikaupat, EU-rahojen väärinkäyttö, ihmiskauppa. Talousrikollisuus toimii keskivertoväestön arkikokemuspiirin ulkopuolella joten talousrikollisuus saattaa väestön hyvinvointinäkökulmaa painotettaessa jäädä sivuun, vaikka sillä on suuri merkitys yhteiskunnan kokonaishyvinvoin-tiin (unohtamatta yksittäisten ihmisten ongelmia, esim. harmaa työvoima).

Kansainvälistymisen uhka on myös se, että rikollisuuden sääntelyn pai-nopiste muuttuu: Suomea vaaditaan talousrikollisuudessa löysentämään kri-minaalipolitiikkaa samalla, kun perinteisen rikollisuuden rangaistavuutta pyri-tään korottamaan. Talouden ensisijaistamisen uhka johtaa hyvinvointipolitiikan toissijaistamiseen ja väestöryhmien välisten sosiaalis-taloudellisten erojen kasvuun sekä syrjäytymisen lisääntymiseen. Väestöryhmien erojen kasvu hei-kentää yleistä yhteiskuntamoraalia (Sisäisen turvallisuuden kehityssuunnat ja uhkat 2003).

Maahanmuuttajiin suhtautuminen on keskeinen tekijä Suomen hyvinvoinnin kehityksessä. Etlan muutama vuosi sitten tekemän arvion mukaan

Suomeen tarvittaisiin kolminkertainen nettomuutto (15 000 henkilöä vuodessa) ennustettuun verrattuna, ettei Suomen väkiluku kääntyisi laskuun. (Sisäisen turvallisuuden kehityssuunnat ja uhkat 2003).

Vähenevätkö perinteinen ja pähteisiin liittyvä rikollisuus tulevaisuudessa kuten osa asiantuntijoista olettaa? Yleisesti rikollisuuden vähenemiseen ei uskota. Tämä on hämmentävää siinä mielessä, että ministeriöiden tasolla on laadittu monia siihen tähtäviä ohjelmia: rikosentorjuntaohjelma, talousrikollisuuden torjuntaohjelma, huumausainepoliittinen toimenpideohjelma, toimintaohjelma naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi, väkivallan torjuntaohjelma, vakavan rikollisuuden torjuntastrategia, alkoholiohjelma, sisäisen turvallisuuden ohjelma jne. Lisäksi poliisi on visiossaan asettanut tavoitteekseen sen, että Suomesta tulee Euroopan turvallisimaa maa. Lienee aiheellista kysyä, eikö näihin ohjelmiin ja yleisemmin ohjelmatyön vaikuttavuuteen uskota, kun lähes kaiken tyyppisen rikollisuuden katsotaan tulevaisuudessa lisääntyvän?

Nykyisen tilan säilymistäkin pidettiin monissa vastauksissa riittävänä: "Toivottava kehitys olisi, että kansalaisten keskinäiseen luottamukseen pohjautuva turvallisuus ja turvallisuuden tunne säilyisivät ja poliisin rooli säilyisi nykyisellään". Yksityisen turva-alan hallitsematon kasvu voi synnyttää uhkan, että rikosentorjunnan painopisteiden määrittäminen siirtyy julkiselta vallalta yritys sektorille.

"Väkivaltaohjelmaehdotukseen sisältyy siinä määrin vaikuttavia keinoja, että niiden toteuttamisella ainakin pitäisi olla vaikutusta väkivaltarikollisuuden tasoon." Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi (2005) kirjaa yli 100 suositusta erityyppisen väkivallan vähentämiseksi.

Turvallisuusalan toimijoiden yhteistyön lähtökohdat eivät ole ongelmattomia. Ristiriitaa on mahdollista syntyä eri sektoreiden sisällä ja välillä. Yksityinen turvassektori nähtiin joissain vastauksissa tahoksi, joka hyötyy turvattomuuden lisääntymisestä. Toisaalta sen kasvun katsottiin myös voivan johtaa siihen, että julkinen sektori vähentää kansalaisille tarjottavia palveluja. Kansalaiset puolestaan saattavat tuntea halua perustaa "kodinturvajoukkoja", jotka voivat ajautua vigilantismiin eli lain ja moraalin ylläpitämiseen ilman laillista toimivaltaa. Varakkaat saattavat perustaa vartioituja "turvalähiöitä". Julkisen sektorin eri alueilla saattaa syntyä kilpailua turvallisuusteeman omimisesta, ja kilpailua voidaan käydä myös saman toimialan sisällä. Käsillä oleva kysely kohdistui perinteisen turvallisuussektorin edustajiin. Jos otantaa olisi laajen-

nettu, ristiriitaisia näkemyksiä eri toimijoiden välisistä suhteista olisi saattanut tulla esiin enemmän. Entä poliisi? Pienenevätkö sen resurssit yksityisen sektorin puristuksessa?

Aineiston pohjalta keskeiset poliisin ja yksityisen turvallisuussektorin rooleja koskevat – sekä keskenään että nykytilanteelle – vaihtoehtoiset tulevaisuudenkuvat voidaan tiivistää alla oleviin kolmeen erilaiseen visioon: Nykytilanteessa päävastuu turvallisuudesta on poliisilla, mutta sitä täydentävät muut tahot; mm. julkisissa tiloissa toimiva yksityinen valvonta. Tulevaisuudessa tilanne voi olla myös jokin seuraavista:

- 1) Poliisi hoitaa vaikeasti torjuttavat ja selvitettävät rikokset, yksityinen sektori hoitaa (esimerkiksi vakuutuskorvauksin) massarikokset (johdetaan poliisin resurssipulasta).
- 2) Yksityinen sektori hoitaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden, poliisi rikosentorjunnan ja rikostutkinnan.
- 3) Turvallisuusalan käsitteistö sekä toimijoiden vastuut ja roolit sumenevat.

Neljäntenä visiona tai tavoitteena nähtiin nykytilanteen säilyminen ennallaan, eli poliisille varattiin vahva rooli turvallisuuden ylläpitämisessä. Tämä on ymmärrettävää, koska vastaajista suuri osa oli poliisihallinnosta.

Laillisuusvalvonnasta poliisin sisällä näyttää vallitsevan käsitys, että se on parhaiten hoidettavissa omatoimisesti, sisäisellä johtamiskäytäntöjen kehittämisellä. Toisaalla nähtiin ulkopuolisen valvontaelimen muodostamisen lisäävän luottamusta poliisiin. Erityisesti pakkokeinojen ja uusien ”epäkonventionaalisten” menetelmien valvontaa pidettiin tärkeänä

Lähteet

- Ahokas, Ira (2003) Tulevaisuus ja turvallisuus: poliisin toimintaympäristö muutoksessa. Esiselvitys 2003. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisusarja nro 13/2003.
- Eräsaari, Risto (2002) Kuinka turvaton on riittävän turvallinen? Polemia-sarjan julkaisu nro 46. Vammala: Kunnallisalan kehittämissätiö.
- Frost, Nick (1999) Professionalism, Change and Lifelong Learning. Researching Work and Learning. A First International Conference. Conference Proceedings. University on Leeds, UK, 10–12 September 1999. Leeds: School of Continuing Education. University of Leeds.
- Furedi, Frank (2002) Culture of fear. Risk-taking and the Morality of Low Expectation. London: Continuum.
- Haapaniemi, Markku & Kinnunen, Aarne (1997) Muuttunut työtilanteiden väkivalta. Työ ja ihminen. Työympäristötutkimuksen aikakauskirja 1/97, 14–23.
- Heiskanen, Markku & Roivainen, Outi (2005) Helsinki! Tutkimus helsinkiläisten turvallisuudesta. Ilmestyy Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 21. Helsinki: Edita-Prima Oy.
- Heiskanen, Markku & Sirén, Reino & Aromaa, Kauko (2004) Suomalaisten turvallisuus 2003. Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturmien ja rikosten kohteeksi joutumisesta ja pelosta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 58 & Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 29. Helsinki.
- Jonkka, Jaakko (2004) Poliisin johtamisjärjestelmä ja sisäinen laillisuusvalvonta. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 48/2004.
- Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi (2005) Oikeusministeriö. Julkaisu 2005:2. Edita Prima Oy.

- Keränen, Tuunia (2005) Poliisin tietoon tullut rasistinen rikollisuus Suomessa 2003. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 39/2005.
- Kivivuori, Janne & Kemppe, Sari & Smolej, Mirka (2002) Etusivujen väkivalta. Väkipalvta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 196. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Kivivuori, Janne & Savolainen, Jukka (2003) Helsingin nuoret rikosten uhreina ja tekijöinä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 2004. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Kivivuori, Janne (2002) Nuoret rikosten tekijöinä, uhreina ja kontrollin kohteina 1995–2001. Julkaisussa Kivivuori, Janne toim. (2002) Nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 188. Helsinki: Hakapaino Oy, 14–63.
- Korander, Timo (2000) Turvallisuus rikollisuuden ja sen pelon vastakohtana. Teoksessa Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja (toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Kuusi, Osmo (1993) Delfoi-tekniikka tulevaisuuden tekemisen välineenä. Teoksessa M. Vapaavuori (toim.) Miten tutkimme tulevaisuutta? Tulevaisuuden tutkimuksen seura, Acta Futura Fennica no 5. Helsinki: Painatuskeskus, 132–140.
- Kuusi, Osmo (2002) Delfoi-menetelmä. Teoksessa Kamppinen M. & Kuusi O. & Söderlund S. (toim.) Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellutuksia. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 896. Kirjakaas/Tallprint: Helsinki, 204–225.
- Kääriäinen, Juha (2002) Rikollisuuden pelko kasvaa Itä-Helsingissä. Asuinalueiden erilaistuminen ja turvallisuuden kokeminen Helsingissä ja Espoossa vuosina 1997 ja 2001. *Yhteiskuntapolitiikka* 67(2002):3, 214–221.
- Lauttamäki, Ville & Hietanen, Olli (2004) Tulevaisuus ja turvallisuus: poliisin toimintaympäristö muutoksessa. Raportti POLTU-hankkeen turvallisuusverkostoseminaarista 15.4.2004. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisusarja nro 18/2004.

-
- Lehti, Martti (2002) Henkirikokset 1998–2000. Tutkimus poliisin tietoon vuosina 1998–2000 tulleista henkirikoksista. Tilastokeskus, Oikeus 2002:14 / Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 194. Helsinki: Yliopistopaino.
- Mannermaa, Mika (1997) Poliisin strategiat. Strategiatyöskentelyn loppuraportti 1996. Poliisiosaston julkaisusarja 1/1997.
- Mannermaa, Mika (2000) Tulevaisuuden haltuunotto. PK-yrityksen ennakoinnin käsikirja. ESR-julkaisu. Helsinki: Edita.
- Rautio, Mikko (2004) Väestön ikääntymisen yhteys rikollisuuden kehitykseen Suomessa vuosina 2003–2030 Sisäasiainministeriön julkaisut 50/2004.
- Ruback, Barry R. & Thompson, Martie P. (2001) Social and psychological consequences of violent victimisation. USA: Sage.
- Sirén, Reino (2000) Pahoinpitelyrikollisuus 1950–1997. Kehityspiirteitä ja kehitystä selittäviä tekijöitä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 169. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Sisäasiainministeriö (2004) Arjen turvaa. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Valtioneuvoston yleisistunto 23.9.2004. Sisäinen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 44/2004.
- Sisäisen turvallisuuden kehityssuunnat ja uhkat (2003) Muistio 7.11.2003. Anne Alvesalo, Markku Heiskanen, Risto Honkonen, Timo Korander ja Pekka Santtila. Poliisiammattikorkeakoulu, tutkimusyksikkö.
- Turvallisuuskatsaus 7.12.2004. Suojelupoliisi. Poliisin kotisivut 9.12.2004.
- Virolainen, Jyrki & Martikainen, Petri (2003) Pro & contra. Tuomion perustelemisen keskeisiä kysymyksiä. Talentum. Helsinki.
- Young, Jock (1999) The Exclusive Society. Social exclusion, crime and difference in late modernity. London: Sage Publications.

Liitteet

Liite 1

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Poliisiosasto

Esikuntayksikkö

31.1.2005

ARVOISA VAIKUTTAJA

Suomen yhteiskuntaelämän merkittävillä vaikuttajilla on tärkeä rooli sisäisestä turvallisuudesta käytävässä keskustelussa. Poliisin ylijohdo ja Poliisiammattikorkeakoulu tekevät yhdessä kyselyn Suomen turvallisuusympäristön keskeisistä muutostekijöistä lähimmän kymmenen vuoden aikana. Kyselyssä käytetään asiantuntijamenetelmää (Delfoi-tekniikka). Vastaajiksi on valittu pieni määrä sisäisen turvallisuuden tärkeimpiä vaikuttajia ja asiantuntijoita.

Tulokset julkistetaan poliisin valtakunnallisilla strategiapäivillä 13.-14.4.2005. Ne ovat pohjana tilaisuudessa käytävälle paneelikeskustelulle ja ryhmätöille. Lisäksi vastauksista kootaan pieni julkaisu.

Pyydämme Teitä ystävällisesti vastaamaan oheisella lomakkeella esitettyihin kysymyksiin. Vastaamalla kyselyyn Teillä on mahdollisuus vaikuttaa poliisin toiminnan kehittämiseen.

Sama kysely on lähetetty Teille sekä postitse että sähköpostitse. Toivomme, että vastaatte 15.2.2005 mennessä ja palautatte vastauksenne joko sähköpostitse tai kirjeitse osoitteeseen Markku Heiskanen, Poliisiammattikorkeakoulu, PL 13, 02151 Espoo tai sähköpostitse osoitteeseen markku.heiskanen@pakk.poliisi.fi.

Vastaajien nimet kerrotaan, mutta sitä, miten kukin on vastannut, ei tuloksista pysty tunnistamaan. Lisätietoja kyselystä antavat Poliisiammattikorkeakoulussa tutkimuspäällikkö, dosentti Risto Honkonen, puh. 09 8388 3435 ja VTT Markku Heiskanen, puh. 09 8388 3403.

Poliisiylijohtaja

Markku Salminen

Suunnittelupäällikkö

Tarja Mankkinen

Liite 2

TURVALLISUUDEN KEHITYSTÄ KOSKEVAT ARVIOT

Mikä on Teidän käsityksenne siitä, miten alla mainitut turvallisuuteen liittyvät asiat kehittyvät seuraavien 10 vuoden aikana. Pyydämme Teitä vastaamaan omin sanoin kysymyksiin. Vastausten pituutta ei ole rajoitettu.

1. Mitkä muutokset tulevat vaikuttamaan suomalaisen yhteiskunnan turvallisuuteen?
2. Miten nämä muutokset vaikuttavat ihmisten turvallisuusodotuksiin?
3. Minkä tyyppisten rikosten merkitys turvallisuusuhkana tulee lisääntymään seuraavien 10 vuoden aikana? Miksi?
4. Minkä tyyppisten rikosten merkitys tulee vähenemään? Miksi?
5. Mitkä ovat tulevaisuuden suurimmat sisäisen turvallisuuden uhkat (myös muut uhkat kuin rikokset mahdollisia)?
6. Turvallisuusalan toimijoilla tarkoitetaan mm. yksityistä turvallisuussektoria, muuta yrityssektoria, poliisia, muita julkisia turvallisuusviranomaisia, kolmatta sektoria ja asukkaita. Minkä ryhmän merkitys tulee lisääntymään, minkä vähentymään, ja miksi?
7. Voivatko eri tahojen intressit olla ristiriidassa? Miten?
8. Mihin asioihin tarttumalla turvallisuuden eri toimijat voivat parantaa turvallisuutta tulevaisuudessa?
9. Mitä poliittiset päätöksentekijät poliisilta tulevaisuudessa odottavat?
10. Millaista poliisia kansalaiset tulevaisuudessa haluavat?
11. Miten poliisin laillisuusvalvontaa olisi kehitettävä?
12. Mitä muuta haluatte sanoa turvallisuuden tulevasta kehityksestä?

Delfoi-tekniikan ongelmakohtia

Mika Mannermaa (2000) on koonnut Delfoi-tekniikan eräitä puutteita, joita menetelmää analysoineet tutkijat ovat ottaneet esille. Oleellista on, että tutkija tiedostaa menetelmään liittyvät ongelmat. Hänen on pohdittava systemaattisesti niitä tekijöitä, jotka saattavat alentaa tutkimuksen luotettavuutta. Jotta tämän raportin lukija voisi muodostaa tuloksista oman mielipiteensä, olemme koonneet tähän lukuun Delfoi-tekniikkaan liittyviä ongelmia.

Menetelmän ongelmakohtia ovat:

a) Asiantuntijoiden valinta

On vaikea sanoa, kuinka monta asiantuntijaa ryhmässä tulisi olla. Nykyisin ajatellaan, määrä ei ole ratkaiseva tekijä, vaan vastaajien asiantuntemus.

b) Ensimmäinen Delfoi-kierros ja oikeiden kysymysten laadinta

On suositeltavaa käyttää asiantuntija-arvioiden käyttöä jo tässä vaiheessa esimerkiksi haastattelujen avulla tai käyttämällä tulevaisuusverstaiden kaltaisia keksimismenetelmiä. (Kuusi 1993).

c) Iteraatiokertojen valinta

Mannermaa toteaa, että jos iteraatiokierroksia on enemmän kuin kolme, tulee tutkimuksesta aikaa vievä ja kallis. On myös esitetty, että kolmannen kierroksen jälkeen ei muutoksia juurikaan tule. Kuusen mukaan asiantuntijoiden mielenkiintoa tutkimukseen on vaikea ylläpitää yhtä tai kahta tarkistuskierrosta pitempään.

d) Pyrkiminen asiantuntijoiden yksimielisyyteen eli mitä pidetään konsensusena ja mikä on riittävä konsensus

Uusissa Delfoi-tekniikan sovelluksissa on konsensuksen asemasta esitetty vaihtoehtoisia käsityksiä. Täydellistä konsensusta ei nykyisin yleensä pidetä tavoitteena.

e) Tutkimuksen tulokset

Delfoi-tutkimuksen *reliabiliteetti* eli toistettavuus on epämääräinen. Antaisivatko toiset asiantuntijat erilaisen lopputuloksen? Monesti pätevä ennusteen tekeminen vaatii laajaa näkemystä koko tutkittavan aiheen ympäristön kehityksestä. Asiantuntijoilla on taipumus olla pessimistisiä pitkällä aikavälillä ja optimistisiä lyhyellä aikavälillä (Kuusi 1993).

RIKOKSEN PELKO

Rikoksen pelon tai laajemmin turvattomuuden tunteen on arveltu kasvaneen (mm. Ruback & Thompson 2001) viime vuosina. Suomessa vuonna 2003 tehdyn uhritutkimuksen mukaan rikosten pelko on vuodesta 1997 vähentynyt (Heiskanen ym. 2004, 25-26). Poikkeuksena on naisten hieman lisääntynyt huoli työpaikkaväkivallasta. Rikollisuuden pelon kasvun taustalla on amerikkalaisessa tutkimuksessa arvioitu olevan seuraavia syitä (Ruback & Thompson 2001, 42-43):

1) väestön ikääntymisen myötä rikoksen pelko ja turvattomuus lisääntyvät. Yhteys rikoksen pelon ja iän välillä ei kuitenkaan ole suoraviivainen. Koska ikääntyneet liikkuvat vähemmän iltaisin, he eivät Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan koe esimerkiksi katuväkivallan pelkoa yhtä usein kuin heitä nuoremmat.

2) Amerikassa rikoksen pelon on arveltu saattavan korvata joitain aikaisempia pelkoja, jotka eivät ole tällä hetkellä relevantteja. Esimerkkinä väistyneestä uhkasta mainitaan Neuvostoliittoa vastaan käytävän ydinsodan uhka. Tuore uhka amerikkalaisessa yhteiskunnassa on terrorismin pelko, joka saattaa lisätä myös muunlaisen väkivallan pelkoa.

3) Kansalaiset eivät ehkä ole perillä siitä, että monet rikokset ovat vähentyneet. (Rikosten väheneminen ei ole uutinen.)

4) Vaikka rikokset ovat vähentyneet, ne ovat muuttuneet satunnaisemmiksi eli ne ovat useammin tuntemattomien tekemiä. Suomessa ei tuntemattomien tekemä katuväkivalta ole lisääntynyt, mutta naisten kokema työpaikkaväkivalta on lisääntynyt.

5) Poliitikkojen ja poliisin puhe rikollisuuden jatkuvasta kasvusta voi lisätä väestön turvattomuuden tunnetta (Suomessa ks. Korander 2000). Suomessa rikollisuutta ei ole käytetty yhtä voimakkaasti vaalitaisteluseena kuin Amerikassa. Poliisin julkisuudessa esittämä kuva rikollisuudesta on pyrkinyt pitäytymään vallitsevan tilanteen kuvauksessa, vaikka julkisuudessa on esitetty uhkakuvia toimintaresurssien niukkuuden seurauksista.

6) Yksityinen turva-ala hyötyy rikoksen pelosta eri tavoin, esimerkiksi turvalaitteiden ja palvelujen myynnillä.

7) Joukkotiedotusvälineet julkaisevat yhä enemmän rikoksia koskevia uutisia paremman levikin toivossa. (Suomessa ks. Kivivuori ym. 2002).

Turvattomuutta ja rikoksen pelkoa saattaa lisätä yhteiskunnan yksilöllistyminen, minkä seurauksena yksittäisen ihmisen vastuulle jää entistä useammin erilaisten riskien ja uhkien ennakointi ja niistä aiheutuneiden seurausten hoitaminen (Eräsaari 2002).

Frank Furedi (1998) on esittänyt, että länsimaisten yhteiskuntien kehitystä leimaa pelon kulttuurin nousu, joka liittyy osittain riskiajatteluun: riski nähdään pysyvänä tilanteena, jonka taustalla ei välttämättä ole edes mitään ongelmaa. Kiinnostavaa on se, että pelon kulttuuri on syntynyt olosuhteissa, joissa hyvinvointi ja fyysinen turvallisuus (esim. terveys, vaikka myös uusia terveysriskejä ilmaantuu) on parantunut huomattavasti aikaisemmista vuosikymmenistä. Kyseessä on siten eräänlainen herkistymisreaktio. Pelon kulttuurin taustalla Kivivuori ym. (2002) näkevät perinteiden murentumisen, hallinnan tunteen menetyksen ja vaikutusmahdollisuuksien pienentymisen eli kyse on vieraantumisesta.

Turvattomuuden samoin kuin rikollisuuden on todettu kasautuvan alueille, joille muukin huono-osaisuus kasautuu (Kääriäinen 2002, 221). Syrjäytyminen ja väestön jakautuminen hyväosaiseen enemmistöön ja huono-osaiseen vähemmistöön saattaa nostaa huono-osaisen turvattomuuden taakan kohtuuttomaksi.

Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusyksikkö 7.11.2003

Sisäisen turvallisuuden ohjelman laatimisen tueksi laadittu taustamuistio

Sisäisen turvallisuuden kehityssuunnat ja uhkat

Alustavaa eri arviointialueiden tarkastelua

Alla olevassa on tuotu esiin erilaisia uhkatekijöitä, joita käsiteltiin PAKK:n tutkimusyksikön erikoistutkijoiden iltapäiväkokouksessa 3.11.2003. Siihen osallistuivat erikoistutkijat Anne Alvesalo, Markku Heiskanen (kirjuri ja tilastotietojen kerääjä), Timo Korander, Pekka Santtila sekä tutkimuspäällikkö Risto Honkonen. Ongelma-alueet perustuvat 30.10.2003 päivätyyn luonnokseen ”Sisäisen turvallisuuden arviointialueet ja vaikuttavat ilmiöt”. Tarkastelun painopisteenä ovat sisäiseen turvallisuuteen liittyvät uhkat. Erilaiset uhkat saattavat sopia useamman kuin yhden ongelma-alueiden piiriin, vaikkei asiaa olisi erityisesti korostettu.

Keskustelimme (Heiskanen ja Honkonen) aihealueen teemoista 6.11. KRP:n (Tuija Hietaniemi) sekä Supon (Petri Knape, Petteri Varis) edustajien kanssa. KRP:n näkökulmat on sisällytetty tekstiin. Suojelupoliisin kommentit uhkista on liitetty kohtaan 6. Supo ilmoitti halukkuutensa laatia tehtäväaluettaan koskevan lopullisen tekstiosuuden.

1. Kansainvälistyminen, kansainväliset sopimukset ja globaalit paineet rikollisuudelle

Kansainvälistyminen ja sitä seuraava yhtenäistyvä lainsäädäntö vaikeuttaa kansallisvaltioiden mahdollisuuksia käyttää paikallisia keinoja rikosten torjunnassa (esim. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ylläpito ja sen kehittämispolitiikka). Vastaavasti talouden kansainvälistyessä kansalliset mahdollisuudet rikos- ja siviilioikeudelliseen säätelyyn heikkenevät (on vaadittu säätelyn purkamista): valtiot kilpailevat pääomasta alhaisella säätelyllä (koskee talousrikollisuutta).

Globalisaation kriminogeeniset tekijät: sekä talouselämän (laillisen toiminnan yhteydessä tehdyille) talousrikoksille että ammattimaisille talousrikoksille syntyy otollinen maaperä. Markkinoiden vapauttaminen ja talouden kansainvälistyminen (EU, siihen liittyminen) luo uusia tilaisuuksia tehdä talousrikoksia, uusia tekotapoja (mm. EU-petokset).

EU:n laajeneminen tarjoaa idästä EU:n alueelle suuntautuvalle rikollisuudelle uusia etenemismahdollisuuksia nimenomaan uusien jäsenmaiden kautta. Jo nyt erittäin vahvasti kansainvälistyneet Venäjän ja Viron järjestäytyneet rikollisryhmät vaikuttavat edelleen vahvasti ammattimaiseen ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen myös Suomessa. Laillisen yritystoiminnan taustalla harjoitetaan mm. talous- ja huumerikollisuutta, paritusta ja laitonta prostituutiota.

Globalisaatioon liittyy vaihtoehdottoman kehityksen mallin uhkakuva: ylikansalliset kehitysvaihtoehdot nähdään väistämättöminä.

Kansainvälistymisen mukanaan tuoma uhka on edelleen se, että rikollisuuden sääntelyn painopisteet muuttuvat: Suomea vaaditaan talousrikoksissa löysentämään kriminaalioikeudellisia toimia (pääoman vapauttamisen vaatimus) samalla, kun perinteisen rikollisuuden kohdalla pyritään sanktiotason korottamiseen. Jälkimmäisellä tekijällä on monia kielteisiä sosiaalisia vaikutuksia, mm. syrjäytyminen sekä vangiksi ja alamaailmaan sosiaalistuminen.

Talouden rakennemuutoksessa riskinä on matalaa koulutusta edellyttävien työpaikkojen siirtyminen kehitysmaihin, jolloin Suomessa ja muissa kehittyneissä maissa elävien huonoosaisten hyvinvointi heikkenee entisestään työttömyyden kautta.

Työvoiman liikkuvuus voi muodostua ongelmia siksi, että työllisiä koskevia yleisiä normeja ei noudateta uudessa tulomaassa (poikkeavat työsopimukset tai sopimusten puuttuminen).

Yritysrakenne muuttuu: aliurakoiminen ja ulkoistaminen lisääntyvät. Tämä vaikeuttaa vastuun kohdentamista talousrikoksissa. Vastuu yhteiskunnallisista velvoitteista ja työturvallisuudesta siirtyy pienyrittäjille.

Tietotekniikan hyväksikäyttö lisääntyy kansainvälisessä taloudellisessa rikollisuudessa.

Syntyy kansallisen identiteetin häviämisen (tai heikkenemisen) uhka, jos kansalaisten mahdollisuus paikalliseen vaikuttamiseen heikkenee. Tällainen demokratian vaje johtaa vieraantumiseen ja siihen, että usko kansalaisuuteen ja suomalaiseen yhteiskuntaan sekä sen instituutioihin ja niiden kehittämiseen heikkenevät.

Lisäksi liikkuvuuden lisääntymisen tuomina turvallisuusuhkina on otettava huomioon kansainvälisten epidemioiden kasvava riski (esim. SARS). Samoin elintarvikeregulaation purkamisen lisää terveysuhkia. Edelleen terveysriski on alkoholin hintojen kansainvälistäminen (=alentaminen) Suomessa.

2. Väestörakenne ja muuttoliike

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Suomen väkiluku on 10 vuoden kuluttua noin 75 000 henkilöä nykyistä suurempi. Väestö ikääntyy: vuonna 2003 väestöstä 15,5 prosenttia on yli 65-vuotiaita. Vuonna 2013 vastaavaksi osuudeksi on ennustettu 19,4 prosenttia. Väestöllisen huoltosuhteen (lapsia ja vanhuksia 100 työntekijää kohti) on arvioitu kääntyvän voimakkaaseen kasvuun vuodesta 2010 alkaen. Tästä seuraa uhkia sekä työvoiman saatavuuden että sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen suhteen. Uhkana väestönkasvulle on ollut 1990-luvun ajan lapsi- ja perhepolitiikan heikentyminen.

Maassamuutto Suomessa on yleistä: 1990-luvun loppupuoliskolla tapahtui vuosittain keskimäärin 535 000 kunnassa muuttoa ja 250 000 maassamuuttoa. Luvut ovat olleet kasvussa viime vuosikymmeninä. Väestön ennustetaan vähenevän Pohjois-, Väli- ja Itä-Suomessa sekä lisääntyvän Etelä-Suomessa ja erityisesti Uudellamaalla. Uhkana on maaseutualueilla asuvien hyvinvoinnin ja palvelurakenteen (ml. turvallisuus) heikkeneminen.

Etlan arvion mukaan tarvittaisiin 15 000 henkilön vuosittainen nettomuutto maahan, ettei Suomen väkiluku käänny laskuun. Etlä arvioi sen suuruisen maahanmuuton kasvun kuitenkin epätodennäköiseksi; 1990-luvun lopussa nettomuutto oli 3 000 henkilöä vuodessa. Tilastokeskuksen nettomuuttoennuste lähivuosille on 5 000 henkilöä.

Suomen Akatemian selvityksen mukaan ongelmana Suomessa on tutkimus- ja kehittämis-toiminnassa työskentelevien ulkomaalaisten pieni osuus muihin EU-maihin verrattuna.

Turvapaikanhakijoita oli vuosina 1991-2001 keskimäärin 1 800 henkilöä vuodessa. Hakijoiden määrä vaihtelee vuosittain (maksimi seurantajaksolla 3 600 henkilöä). Restriktiivisen maahanmuuttajapolitiikan harjoittaminen heikentää huoltosuhteen paranemista. Laittomien työntekijöiden maahantulo vaikeuttaa heidän integroimistaan yhteiskuntaan. Turvapaikkahakemusten pitkät käsittelyajat lisäävät mahdollisuuksia vihamielisten asenteiden syntymiseen maahanmuuttajia kohtaan sekä heikentää maahan jäävien integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

3. Sosiaaliset ja taloudelliset olosuhteet

Etlan Suomen talouden kehitystä (2003–2007) kuvaavat arviot perustuvat varsin hitaaseen kasvuun. Uhkina ovat euron vahvistuminen muihin valuuttoihin nähden, mikä jarruttaa maailmankaupan kasvua sekä kireä finanssipolitiikka, jolla rajoitetaan julkisen sektorin kehitystä. Suomen vuosittaiseksi talouskasvuksi on silti arvioitu keskimäärin 2,6 prosenttia.

Talouden ensisijaistuminen johtaa hyvinvointipolitiikan toissijaistumiseen. Samalla talouseliitti ja sen organisaatiot vahvistuvat ja erottuvat kansalaisyhteiskunnasta, mistä saattaa seurata yhteiskunnan ja oikeusjärjestelmän legitimitietin heikkeneminen ja yleisen yhteiskuntamoraalin heikentyminen.

Ristiriita kasvavan BTK:n sekä julkisen sosiaali- ja terveydenhoidon supistamisen (ja korvaaminen yksityisillä markkinahinnoitelluilla palveluilla) välillä tuottaa kasvavaa syrjäytymistä ja väestöryhmien polarisoitumista, esim. huumeiden käyttäjien hoidon ja kuntoutuksen supistamisella (tai ettei hoitoa ja kuntoutusta ole lainkaan saatavissa) on yhteys rikollisuuden kasvuun.

Syrjäytyminen liittyy monin eri mekanismein myöhempään antisosiaaliseen ja rikolliseen kehitykseen (esim. syrjäytyneiden vanhempien lastenkasvatuskeinot riittämättömiä, syrjäytyneissä olosuhteissa elävät lapset eivät sitoudu yhteiskunnallisiin tavoitteisiin, jotka vähentävät rikollisuutta (mm. koulumenestyksen tavoittelu, koulutuksen hankkiminen jne.)). Jollei ylipäätään satsata primaaripreventioon ja primaaripalveluihin (päivähoito, lapsiperheiden tuki, perus- ja erityiskoulutus, lastensuojelu, mielenterveyspalvelut, sosiaalinen ja taloudellinen tuki ym.), myöhäisemmän toiminnan (kriminaalipolitiikan) kustannukset ovat kalliimmat.

Etlan ennuste lupaa hitaasti paranevaa työllisyyttä. Suomessa vakavan yhteiskunnallisen ongelman muodostaa nuorisotyöttömyys. Sen kasvu alkoi kymmenisen vuotta sitten. Pahimmillaan laman aikana yli kolmasosa 15–24-vuotiaista työvoimaan kuuluvista oli työtöminä; vuonna 2002 luku oli edelleen 21 prosenttia. Uhkana on lisäksi pitkäaikaistyöttö-

mien piiristä syntyvä periytyvä työttömyyden alakulttuuri, joka saattaa käsittää kotitalouden jäseniä useasta sukupolvesta.

Työttömyyskorvausjärjestelmän ja sosiaalisen tukijärjestelmän heikentäminen lisää syrjäytymistä ja väestön polarisoitumista. Maahanmuuttajien työllistäminen helpottaa heidän integroimistaan suomalaiseen yhteiskuntaan.

On arvioitu, että vuoden 2004 alusta tapahtuva alkoholin hintojen lasku sekä alkoholin tuonnin helpottuminen Virosta johtaa nopeasti 10–20 prosentin kulutuksen kasvuun, ja että erityisesti ongelmakäyttäjien kulutus kasvaa. Samansuuruisiksi on arvioitu poliisin alkoholin kulutuksen kasvusta johtuvien tehtävien kasvu (pääihteiden säilöönnotot, henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset, rattijuopumuksen ja hälytys- ja valvontatehtävät). Edelleen on arvioitu mm. mielenterveysongelmien, alkoholiperäisten sairauksien, perheväkivallan, lasten huostaanottojen, syrjäytymisen ja sakkovankien lisääntyvän. Nuorten viime vuosina tapahtunut alkoholin käytön vähenemistrendi saattaa muuttaa suuntaa.

4. Teknologian kehitys ja energiatalous

Informaatioteknologian haavoittuvuusrisi kasvaa (esim. verkkomatojen ym. virusten uhka internetiä kohtaan), mikä aiheuttaa uhkia energiatalouden, teollisuuden ja hallinnollisten organisaatioiden toimintakyvylle (myös turvaorganisaatioiden tietojärjestelmille). Seurauksina saattaa olla välittömiä terveysuhkia esimerkiksi sähkö- ja lämmön jakelujärjestelmien vioittuessa. Kansalliset oikeustoimet ovat hampaattomia informaatioteknologiarikoksiin.

Luvussa 1 todettiin informaatioteknologian kehityksen luovan uusia rikosten ja ilkkivallan tekemahdollisuuksia.

Erilaisten omaisuudensuoja- ja henkilökohtaisen turvallisuuden valvontajärjestelmien (turvallisuustekniikka) kehittyminen saattaa, vaikka kansalaiset kokevat mm. julkisten tilojen valvonnan varsin myönteisenä asiana, lisätä henkilökohtaista turvattomuutta vaarantamalla yksilöiden intimitteettiä, kansalais- ja ihmisoikeuksia (valvontayhteiskuntavisio). Edelleen tallennetun kuva- ja muun informaatiomateriaalin väärinkäytön ja kaupallisen käytön riski on olemassa. Samoin erilaisten kansalaisista ja heidän toiminnastaan kerättävien rekisteritietojen yhdistäminen ja sääntelemätön käyttö heikentää turvallisuuden tunnetta.

Edelleen on mainittava informaatioteknologian käyttökyvyn epätasaisen jakautumisen luovan kansallisen (esim. vanhukset tai väestöryhmät, joilla ei ole varaa hankkia uutta teknologiaa) ja kansainvälisen polarisaation uhan mahdollisuuden.

5. Yleinen järjestys ja turvallisuus

Hälytyspalvelujen yhteistoiminnallisuus voi toimia huonosti käytännössä, jos tarjolla on monenlaisia palveluja laajalle alueelle. Kehitys suuriin yksiköihin saattaa johtaa harvaan asutuilla alueilla palvelujen heikentymiseen.

Kokousten ja yleisötapahtumien järjestyksenvalvonnan siirtyminen ulkopuolisten käsiin saattaa heikentää kansalaisten turvallisuuden tunnetta. Koskee YJT-palveluja ylipäätään.

Suurten väestöryhmien syrjäytyminen voi synnyttää ulkomaiden mallin mukaisia joukkomielenosoituksia, jalkapallohuliganismia ja vastaavien alakulttuurien muodostumista.

Katurvallisuudessa (katuväkivalta) ei uhritutkimusten mukaan ole 1990-luvulla tapahtunut oleellista muutosta. Fyysiseen vammaan johtaneet tapaukset ovat hieman vähentyneet. (Päivitetty kuva ilmiöstä saadaan, samoin kuin kokonaisrikollisuuden kehityksestä, kun syksyllä 2003 kerätyn tutkimuksen tulokset valmistuvat.)

Alkoholin kulutuksen kasvu lisää rattijuopumuksia, liikenneonnettomuuksia sekä YJT -häiriöitä.

Juna- ym. liikenteen yksityistäminen voi muodostaa uhkan liikenneturvallisuudelle. Näin on tapahtunut mm. Britanniassa. Kuljettajien työolosuhteiden huonontaminen muodostaa myös riskitekijän.

6. Rikollisuus

Tilastoidun rikollisuuden arvioidaan kasvavan, kokonaisrikollisuuden trendi väkivallassa on ollut aleneva, etenkin fyysisiin vammoihin johtavassa väkivallassa. Vähentymisen taustalla ovat mm. väestön ikääntyminen, elintason kohoaminen ja koulutustason kasvu. Kotitalouksiin kohdistuvan omaisuusrikollisuuden kehitys riippuu mm. kohteiden määrästä, niiden valvonnasta sekä ennalta ehkäisevästä työstä (mm. huumevieroitus). Vakuutuskorvausten vuoksi omaisuusrikoksia ilmoitetaan aikaisempaa enemmän poliisille. Myös väkivallan ilmoittamisalttius on lisääntynyt mm. kaupungistumisen ja väkivaltaan kielteisen suhtautumisen lisääntymisen myötä. Samanaikaisesti tapahtunut massarikosten selvityksien laskeminen luo uhan rikoksen pelon kasvulle, joka synnyttää kontrollikierteen vaaran. Hyvinvointivaltion tukeen perustuvan ohjauksen korvaaminen rikosoikeudellisella kontrollilla on uhkatekijä legitimitietin kannalta. Legitimitiettikriisi saattaa vahvistaa ääriliikkeitä ja alttiutta norminvastaiseen käyttäytymiseen.

Uhritutkimusten mukaan erilainen häirintä ja uhkailu työtehtävissä on lisääntynyt sekä miehillä että erityisesti naisilla. Perheväkivaltilanne on ollut verraten vakaa, fyysisiin vammoihin johtava perheväkivalta on kuitenkin vähentynyt. Väkivalta ja uhkailu muissa julkisissa tiloissa kuin kadulla (esim. ravintolat ja huvittelupaikat) on jonkin verran lisääntynyt, ei kuitenkaan fyysisiin vammoihin johtanut julkisten tilojen väkivalta.

Uusimpien nuorisotutkimusten mukaan yhä suurempi osa nuorisosta pidättäytyy lainvastaisesta toiminnasta mm. leimautumisen vuoksi, ja pienelle osalle kasautuu paljon tekoja. Uhkana on tämän ryhmän leimautuminen, syrjäytyminen, polarisaatio ja prismaatiokierre (vankilaan laitostuminen) ja rikollisiin alakulttuureihin identifioituminen.

Yksilöllisten valintamahdollisuuksien puute, koulutuksen puute, työttömyys, syrjäytyminen ja päihteiden liiallinen käyttö ovat rikollisliigojen kasvua edistäviä tekijöitä. Samat tekijät lisäävät rikosten kohteeksi joutumisen riskiä.

Väkivaltakuolemien määrä on tällä hetkellä 130–150 tapausta vuodessa. Alkoholin hinnan alentuminen voi johtaa ainakin hetkellisesti törkeään väkivallan ja perheväkivallan kasvuun. Naisten oikeudellisen, sosiaalisen ja psyykkisen tuen saaminen on ongelma perheväkivallassa.

Seksualisoituva populaarikulttuuri saattaa luoda seksuaalirikoksia tukevaa kulttuuria.

Taloudessa yritysrakenteen muutokset, erityisesti työvoiman ulkoistaminen ja aliurakoiminen sekä EU:n laajeneminen lisäävät talousrikoksen tekomahdollisuuksia. Vastuu työnantajan lakisääteisistä velvoitteista ja työturvallisuudesta siirtyy pienille yrityksille, mikä luo rakenteelliset edellytykset työ- ja ympäristörikoksille, harmaalle taloudelle järjestäytyneelle talousrikollisuudelle (esim. pimeän ja laittoman ulkomaalaisen työvoiman myynti). Faktinen vastuu ympäristö- ja työturvallisuudesta hajaantuu ja siirtyy käytännössä alihankkijoille, mikä lisää onnettomuusriskiä mm. rakennusalalla.

Lisääntyneet yksityiset eläkerahastot saattavat lisätä keinottelua ja petosten tekomahdollisuuksia.

Sosiaali- ja terveystalouden yksityistämiseen saattaa liittyä asiakkaiden ja potilaiden vamman-/kuolemantuottamuksia ja petoksia.

Talousrikollisuus yleistyy myös perinteisten rikostentekijöiden keskuudessa, jotka muuttavat tekotapoja. "Sorkkaraudat vaihdetaan osakeyhtiöön".

Talouden globalisaatioon ja pääoman liikkuvuuteen liittyy kasvava mahdollisuus kätkeä rikoshyötyä. Kansallisilla viranomaisilla on heikommat mahdollisuudet kontrolloida rikollisuutta.

Järjestäytyneen rikollisuuden pontimena toimivat yhä keskeisemmin taloudelliset motiivit. Koska panokset ovat suuria, järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvän väkivaltarikollisuuden raaistumisen uhka on olemassa (esim. reviiiritaistelut), samoin uhkatilanteiden ulottuminen tavallisiin kansalaisiin. (Vakavan ja muun rikollisuuden erottaminen toisistaan koettiin ongelmalliseksi, koska rikollisuus on kokonaisuus.)

Kansainvälistymisen laajamittainen uhka: rikollisten kansainväliset yhteistyökanavat kattavat kaikki maanosat ja maat, ei voida enää puhua yhdestä tietystä maasta tulevasta uhkasta. Tästä seuraa kansainvälisen rikostentorjuntayhteistyön merkityksen korostuminen.

Yhtenä turvattomuutta synnyttävänä uhkatekijänä on rasismien ja rasistisen rikollisuuden lisääntyminen ja siihen liittyvät ongelmat. Jos vähemmistöryhmät kokevat, ettei yhteiskunta suojele heitä riittävästi, se voi aiheuttaa vähemmistösuhteiden kärjistymistä ja leimata poliisin. Rasistisesti motivoitunut rikollisuus, samoin kuin rasistisen vihapropagandan valmistamiseen, välittämiseen ja myyntiin osallistuvien ryhmien toiminta saattaa lisääntyä maahanmuuttajien määrän kasvaessa. Erilaisten ulkomaalaistaustaisten vähemmistöryhmien keskinäiset tai näiden ja suomalaisten väliset yhteenotot voivat lisääntyä erityisesti silloin, jos maassa olevat ulkomaalaisvähemmistöt keskittyvät omille asuinalueilleen. Edellä kuvattu kehityskulku voi antaa kasvualustaa myös äärioikeistolaiselle liikkeelle. Rasismi on tasa-arvoisen yhteiskunnan vastaisen kulttuurin yksi ilmentymä.

Ympäristöaktivistien toiminta erilaisten arvokkaiksi arvioitujen kohteiden puolesta tulee jatkumaan, samoin kuin eläinoikeusaktivistien toiminta turkistarhausta, siihen liittyvää yritystoimintaa sekä koe-eläimiä käyttävää tutkimustoimintaa ja lääketeollisuutta vastaan.

Lakia rikkovan luonnon- ja eläinsuojeluaktivismin uhkatekijänä on kansalaisryhmien (yrittäjät vs. suojelua kannattavat ryhmät) välisten ristiriitojen kärjistyminen. Uhkana on poliisi-

sin asettuminen puolueellisesti tukemaan toista osapuolta. Edelleen on tärkeää, ettei yhteiskunta tue oman käden oikeuden sallimista.

Suomessa ei tällä hetkellä ole suomalaiskohteita vastaan terrori-iskujen uhkaa. Terrori-iskujen kohteina Suomessa voivat kuitenkin olla joidenkin maiden edustustot tai muut ulkomaita edustavat intressit. Tämä koskee myös joitakin Suomessa järjestettäviä kansainvälisiä kokouksia ja valtiovierailuja. Suomea voidaan myös käyttää valmistelupaikkana tai kauttakulkumaana muualla tehtävää terroritekoa varten, samoin kuin terroristijärjestöjen tukialueena tai varojenkeruupaikkana.

Suomen jäsenyys ja toiminta erilaisissa kansainvälisissä järjestöissä tai liittoutuminen sekä konkreettiset toimet kolmannessa maailmassa voivat radikalisoida Suomessa jo olevia ulkomaalaistaustaisia henkilöitä. Tehokas ennalta estävä terrorismin torjuntatyö edellyttää panostamista turvallisuusviranomaisten kansainväliseen yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon.

7. Onnettomuudet

Työtapaturmissa aiheutuu vuosittain 40-50 kuolemantapausta ja 200 000 loukkaantumista. Niiden määrä ei ole kasvussa. Kuitenkin kun työmarkkinoilla siirrytään yhä enemmän ulkoistamiseen ja aliurakointiin (vrt. kohta 6.), työturvallisuudesta huolehtiminen siirtyy aliurakoitsijoille, saattaa tämä lisätä työtapaturmia. EU:n laajenemisen myötä lisääntynyt laittoman ulkomaalaisen työvoiman käyttö lisääntyy. Alipalkkattujen ja usein hyväksikäytettyjen ulkomaalaisten työturvallisuudesta ja työolosuhteista ei välttämättä huolehdi ja tämä lisää työtapaturmia.

Liikennekuolemia noin 400 vuodessa, loukkaantumisia haastattelututkimusten mukaan 65 000 vuodessa. Sekä liikennekuolemista että loukkaantumisista on laskutrendi liikenteen kasvusta huolimatta. Alkoholien kulutuksen lisääntyminen on uhka suotuisalle kehitykselle. Liikenteen infrastruktuurin ylläpito on tärkeää, samoin jatkuva liikennekasvatus.

Koti-, liikunta ja muissa vapaa-ajan tapaturmissa kuolee vuosittain noin 2 250 henkilöä, loukkaantumisia sattuu vuosittain aikuisille 620 000. Vapaa-ajan tapaturmakuolemien määrä on ollut viime vuosina verrattain vakaa, mutta sen on ennustettu kasvavan väestön ikääntyessä. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa loukkaantumisten määrä on kasvussa. Yhtenä syynä on vapaa-ajan lisääntyminen. Riskiryhmiä ovat iäkkäät kotona ja nuoret liikuntaharrastuksissa.

Tulipaloja on vuosittain noin 12 000, asuntopaloja 2 500, sairaalahoitoja 1 600, kuolemia 80 vuodessa. Vuonna 2001 voimaan tullut laki palovaroittimista asunnoissa vähentää vakavia asuntopaloja.

SYKEN mukaan Suomessa tapahtuu noin 30 ympäristörikosta vuodessa. Niiden määrä on vähentynyt. Öljypäästöjä mereen havaittiin vuonna 2001 Suomenlahdella 107. Suomenlahden laivaliikenteen kasvu on uhkatekijä ympäristöturvallisuudelle.

8. Yksityinen turvallisuusala

Yksityisen turvallisuusalan kasvun seurauksena syntyy uhka, että rikostorjunnan painopisteiden määrittäminen siirtyy eduskunnalta yksityissektorille.

Yksityisten vartiointiliikkeiden volyymin ja vallan kasvu on turvallisuuden uhkatekijä, sillä sen toiminnan tukena ei ole samanlaista ammattietiikkaa, koulutusta ja kokemusta kuin poliisilla on. Yksityisten vartiointiliikkeiden keräämä tieto ei myöskään ole samalla tavoin kontrolloitavissa kuin julkisen vallan keräämä.

Yksityissektori hyötyy/tekee voittoa rikosentorjunnalla (turvamarkkinat ovat periaatteessa lähes rajattomat). Tästä johtuen turva-alan yritystoiminnalla on kiusaus markkinoida turvattomuuden tunnetta eikä sen intressissä, poliisin tapaan, ole rikosten vähentäminen. Kyseessä on näin ristiriita rikosten torjunnan ja turvallisuuspalvelujen tuottamisen välillä.

Hyvin toimeentulevien käyttämät tehokkaat turvajärjestelmät lisäävät eriarvoisuutta. Rikokset siirtyvät valvomattomiin ympäristöihin (lähiöiden vuokrakasarmit), joiden slummutumisriski kasvaa.

Laajenevassa vakuutustoiminnassa on riski talousrikoksiin ja väärinkäytöksiin suurten pääomien ohjailussa.

9. Turvallisuusviranomaiset

Yhteistyö on haaste, mutta liiallinen yksimielisyyden tavoittelu saattaa muodostua ongelmaksi toiminnan sisällön kannalta.

Viranomaisten erilaiset toimintatavat ja toiminta-alueet voivat olla ongelma yhteistyön käytännön toteutumiselle.

Uhkan saattavat muodostaa paikallisten tai pienten yksiköiden intressien liian suuri paino; yhteistyötä kehitetään paikallisesta näkökulmasta, jolloin voi ilmetä vastarintaa laajempaa alueellista ja kansainvälistä yhteistyötä kohtaan.

Turvallisuussuunnitelmien toteuttaminen ei onnistu, jos toteutussuunnitelma puuttuu. Toiminnan uhkana on resurssien tehoton käyttö. Osapuolten tulisi sitoutua omissa tulossuunnitelmissaan turvallisuutta edistävään toimintaan.

Yhteisvastuun idea saattaa olla ongelmallinen, jos liian laajat verkostomalliset ideat hävittävät eri viranomaissektoreiden vastuun. Uhka on myös se, että turvallisuusyhteistyö jää pelkästään poliisin vastuulle.

Kansalaisten laajamittainen aktivointi rikoksen torjuntaan saattaa lisätä joidenkin väestöryhmien välistä kitkaa ja pelkoja. Vapaaehtoisjärjestöjen ja kansalaisten käytännön turvallisuudenvalvontatyöhön osallistumiselle (esim. vartiointiin) on syytä asettaa rajat.

Varteenotettava uhka on myös kansalaistoiminnan ja yhteistyön vähentyminen, jolloin viranomaisille tulee vähemmän esim. rikosten selvittämisessä tarvittavaa tietoa.

10. Julkiset tiedotusvälineet

Rikosuutisten tuottamisen lisääntyminen markkinointivälineenä saattaa johtaa harhaiseen rikollisuutta koskevaan tietopohjaan sekä pelon lisääntymiseen, josta voi seurata populistisen (ankaramman) kriminaalipolitiikan vaatimus.

Uhkana on myös yksityisyyden suojan heikkeneminen ja tietojen hankkiminen uutisen kohdetta laajemmalla alueella, esim. rikoksen tapahtumapaikallaolijoiden liittäminen rikokseen tai rikoksen uhrin läheisten liittäminen rikosuutisointiin.

Internetin käyttöön liittyy turvallisuushuomioita, joiden ennaltaehkäisy on tärkeää, mm. rikollisten käyttämät keskustelupalstat ja sivut (pedofiilit, huumeiden ja pommien valmistamista koskevat tiedot, paritustoiminta, huijarit) ovat usein avoimia kaikille (lapset erityinen riskiryhmä).

Televisio-ohjelmien ja elokuvien rikoksentekotavat saattavat toimia esimerkkitapauksina rikosten tekijöille (esim. Pahat pojat-elokuva).

Tiettyjen paikallisten tv-asemien on USAssa havaittu palvelevan väestöryhmiä, joilla on yhteyksiä alueen rikollisuuteen.

Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita (ISSN 1455-8289)

ANNE ALVESALO (toim.)
KIRJOITUKSIA TALOUSRIKOLLISUUDESTA 1
1998

JUHA JOUTSENLAHTI & JUHA KOIVISTO
PÄÄLLYSTÖN KEINOT ALAISTEN TYÖSSÄJAKSAMISEN
YLLÄPITÄMISESSÄ
1998

AHTI LAITINEN & LEO NYQVIST & ANITA LAINE & PEKKA TUOKKO
AUTOVARKAAT
Ajoneuvorikosten esiintyminen, tekijät ja tausta
1999

KONSTA KORHONEN
KANSALAISEN TURVALLISUUS
Yhteenvetotutkimus paikallispoliisin turvallisuustiedusteluista
1999

ANNE ALVESALO & RAIMO LAHTI (toim.)
KIRJOITUKSIA TALOUSRIKOLLISUUDESTA 2
1999

ESA KÄYHKÖ
EUROOPAN POLIISIYHTEISTYÖ JA JULKINEN VASTUU
1999

MARKO VIITANEN
KANTELOT POLIISISTA
Ylemmille lainvalvojille poliisista tehdyt kantelut vuonna 1996
1999

PIRJO LILLSUNDE & PERTTI LUNTIALA &
ANTTI PENTTILÄ & HEIKKI SEPPÄ
HUUMAUSAINOIDEN KÄYTÖN TUNNISTAMINEN TIELIIKENTEESSÄ
2001

PEKKA UOTILA
EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHEN JA EOA:n POLIISITOIMINTAAN KOHDIS-
TUNEET KANTELURATKAISUT 1989–1999
2001

TEUVO AROLAINEN (TOIM.)
TURVALLISUUTTA, DRAAMAA JA UUTISKILPAILUA
Yhteenveto poliisiin ja vakuutusalan ajankohtaisseminaarista
2001

ARI-PEKKA LEHTINEN
PERHEVÄKIVALTA – POLIISIN PAINAJAINEN
2002

ARI MÄÄTTÄ
LUOTTAMUKSELLISEN VIESTIN SUOJA ERITYISESTI TIETOVERKOISSA
2002

ANNE JOKINEN & JANNE HÄYRYNEN & ANNE ALVESALO
YRITYKSET TALOUSRIKOLLISUUDEN UHREINA
2002

OLLI HURTTA
KUOLEMAN AIHEUTTANUT LÄHISUHDEVÄKIVALTA
2002

HEIKKI MAJAMAA
LAPSEN SEKSUAALINEN HYVÄSIKÄYTTÖ JA TILASTOHARHAT
2003

KAUKO HAKALA & PEKKA PENTTILÄ
KENTTÄTOIMINNAN YLEISJOHTAMINEN
(Huom. Turvallisuusluokiteltu III, LUOTTAMUKSELLINEN)
JulkL (621/1999 24.1 §:n 5 k)
2003

ERKKI KEROLA
AMMATTINA POLIISI – PELKÄÄKÖ PUOLISO?
2003

ANTTI VILKKO
POLIITTISTEN PUOLUEIDEN SUHTAUTUMINEN TURVALLISUUSYHTEIS-
TYÖHÖN JA POLIISIPALVELUJEN KEHITTÄMISEEN KUNTATASOLLA
2003

PIRJO LILLSUNDE & PERTTI LUNTIALA & HEIKKI SEPPÄ &
TEEMU GUNNAR & ARTO HOKKANEN & ANTTI PENTTILÄ
HUUMEET JA LIIKENNE
Uudistettu ja täydennetty painos kirjasta
”Huumausaineiden käytön tunnistaminen tieliikenteessä”
2003

CHARLOTTA VON ESSEN
YKSI HEVOSVOIMA
Ratsupoliisi Suomessa
2003

MARKKU HEISKANEN & REINO SIREN & KAUKO AROMAA
SUOMALAISTEN TURVALLISUUS 2003
Vuoden 2003 haastattelututkimuksen ennakkotietoja suomalaisten tapaturmien
ja rikosten kohteeksi joutumisesta ja pelosta
(Yhteisjulkaisu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa)

ILMARI VIRO & TIMO VIRTANEN
POLIISIN TELEKUUNTELUN SEURANTATUTKIMUS
Telekuuntelu tilastojen, tutkinnanjohtajien ja kehittämisen näkökulmasta
2004

MIKA RAATIKAINEN
POLIISIN SILMIN – MISSIO KOSOVO 2000–2001
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 30/2004

HANNU MENSIONEN
LAATU RIKOSILMOITUSJÄRJESTELMÄSSÄ
2004

JARI KOSKI
HENKIRIKOSTEN KONFLIKTITYYPIT HELSINGISSÄ
1985–1988 ja 1996–1999
2004

JARI PAJUNEN
YHDENVERTAISUUS JA SISÄASIAINMINISTERIÖN OHJEEN VAIKUTUS
POLIISIN TEKEMISSÄ AJO-OIKEUSPÄÄTÖKSISSÄ
2004

LEENA MÄKIPÄÄ
HENKIRIKOS ILTA-SANOMISSA.
Journalistisen kulttuurin murros ja rikosjournalismi vuosina 1980, 1999 ja 2000
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 37/2004

TERHI HAKAMO
KATUÄLYKKYYS
Tutkimus nuorten kokemasta katuväkivallan pelosta ja pelottomuudesta
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 38/2004

TUUNIA KERÄNEN
POLIISIN TIETOOON TULLUT RASISTINEN RIKOLLISUUS SUOMESSA 2003
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 39/2005

TUUNIA KERÄNEN
POLIISIN TIETOOON TULLUT RASISTINEN RIKOLLISUUS SUOMESSA 2004
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 40/2005

SEPPO IMMONEN & MATTI VUORINEN
KIHlakuntauudistus, poliisitoiminta ja turvallisuusyhdistyö
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 41/2005

TOMI JANSSON
SAATANAN VASIKA
Todistajien uhkailu Suomessa
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 42/2005

TANJA NOPONEN
POLIISIN SUORITTAMAT PÄIHTYNEIDEN SÄILÖÖNOTOT JA
SÄILÖÖNOTTOJEN ASIAKASKUNTA HELSINGISSÄ
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 43/2005
Ei painojulkaisuna
Julkaistu internetissä (www.poliisi.fi)

JANNE LAUKKANEN
LAIITOMAN YRITTÄJÄN JÄLJILLÄ
Arviointitutkimus liiketoimintakiellon valvonnan ohjeistamisen vaikutuksesta
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 44/2005
Ei painojulkaisuna
Julkaistu internetissä (www.poliisi.fi)

JANNE LAUKKANEN & LEENA MÄKIPÄÄ
LIIKETOIMINTAKIELLON VALVONTAVELVOLLISUUDEN LAAJENTAMINEN
Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 45/2005
Ei painojulkaisuna
Julkaistu internetissä (www.poliisi.fi)